

matz in S. velum otento
Rub. Liffden iudicata Vega no aca bera
Rub. Liffden iudicata empie Bionguillo no aca bera
Clem. 1 et 2. dijud. tuis
ad Rub. de bono pass. Diego arze ma
de diu. diu. et iudic. diu. *de leg. par. p. h. g.*
Papetatis Pich. ad L. ante cap. iudiciz. viti. iud.
viti. solu.

ad L. qui ad mitti ad bono pas. ex infra arze *de bono*

ad L. frater arze *de p. h. g. d. a.*

ad L. de arze h. - *Richardo*

ad L. de arze h. *cu mandata 2 f.*

~~6 = 1 4 = 7 11 = 19~~

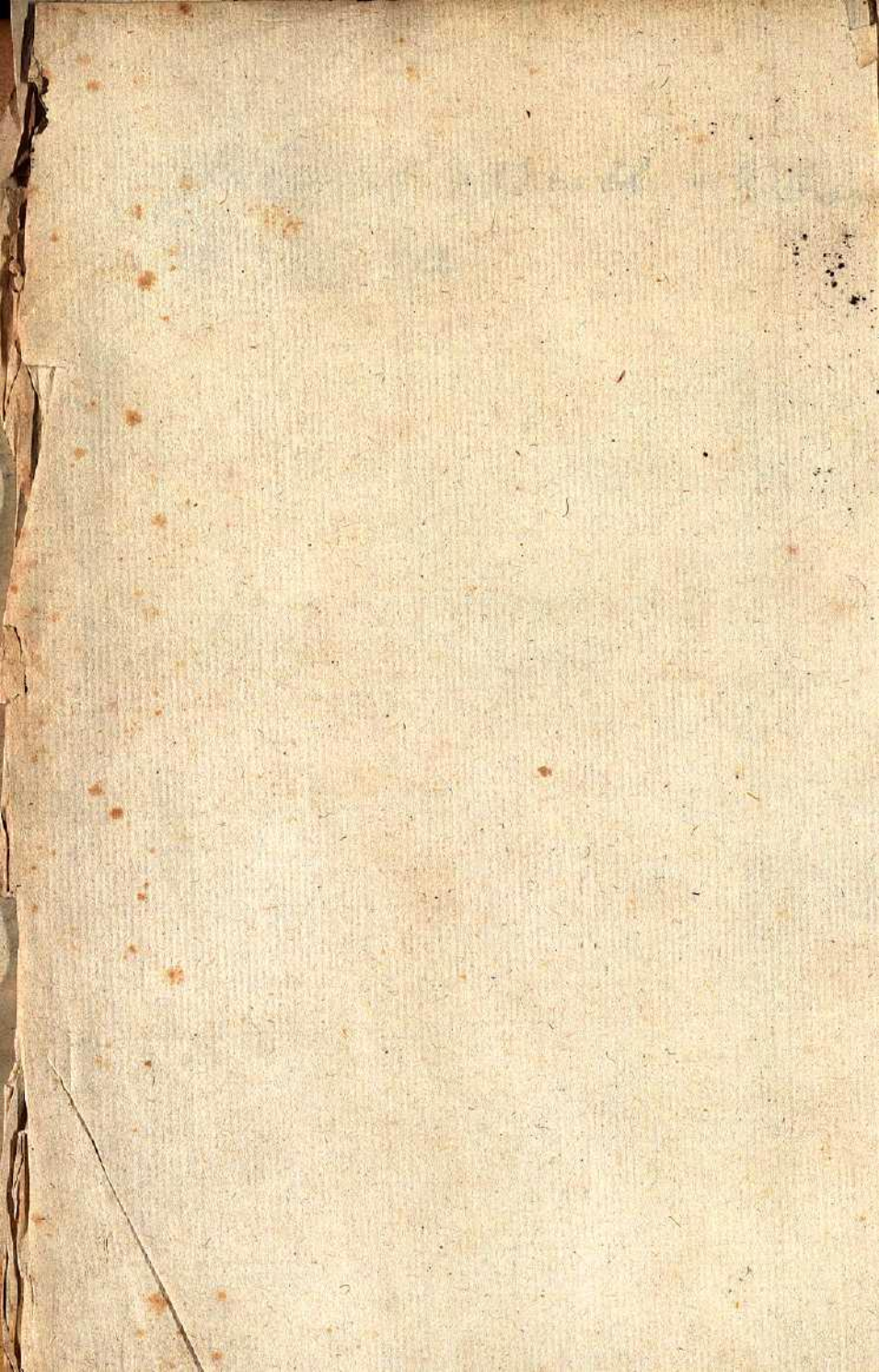
~~Caja~~

~~B-92~~

166 fol. ut. + 23 en bl. + 2 ibas
imp.

28 Mayo-1912

Handwritten text at the top of the page, possibly a title or header, including the word "Lettre".

DD Lettre de Legat
à l'ambassadeur de ce lieu
à l'effet de...
L'ambassadeur de ce lieu

R. 30881

Repetitio ad lex. m. l. si
ante acceptum. d. Judica-
tum, solus D. D. An-
tonij Richardo,
do, et
nuefa.

[Faint, illegible handwriting, possibly bleed-through from the reverse side of the page]

1794
15288

**IUDICATVM
SOLVI.**

Extemporalis disputatio, ad explicationem
difficilis ac inaccessi. I. C. T. responsi lib.
27. ad Edictum Prouinciale in. l. si ante ac-
ceptum iudicium. VII D. Iudicatu solui. Pe-
titoribus Perpetuæ cathedræ Digesti No-
ui, vt nouum in cathedræ petitione erudi-
tionis specimen ederent, à Salmanticensi
Academia. X. Kal. Nouemb. Anno. 1600.

Auctore Antonio Pichardo Vinuela cathedræ peti-
tore, apud eodem Salmanticenses. I. V. D. &
iam diu publicis stipendijs Iustitia-
nei Codicis Antecessore.

Permissu superiorum.

Excudebat Andreas Renaut.

Salmantica. 1600.

ANTONIUS PICHARDO
Vniuersa charissimis iuris studiosis, discipulæ
Academicæque, & ingenuæ Salmãti
censi iuuentuti S. dico.

V. V. Miam antea, postquam in hanc Salmanticensem Academiam pedem intuli, vestrisque obsequijs ac ministerijs me addixi, non mediocre specimen exhibuerim quântumque vestris omnium cõmodis insudauerim satis testatũ ac manifestũ constituẽrim: nõ putauit rationi consentaneum vt hoc literarum certamen in quo mei antagonista quid possint & valeat toto conatu conantur ostendere solus detrectare velle, aut putarer, aut iudicarer. Poteram equidẽ (nisi fallor) hac ostẽtatione supersedere, quippe qui persuasum habeam vos iam qui subtilitate ingenij, industria & acumine mentis excellitis quântũ ceteros in exponendis legibus, in enodandis difficultatibus antecellam, satis superque intelligere, ac etiam non semel examinasse. Quũ tamen hæc ita fiat, volui tamen ordinem persequi peruulgatum & tritum vt si qui hic adsunt quibus quid in explicando, iudicando, discipulando valeam non satis sit exploratum, vel ex hac disputatione (quã solam nobis, vt de nobis iudiciũ fiat proponit Academia) velut ex vngue leonẽ cui sit potissimũ huius certaminis honos demandandus possint omni dubio procul djudicare. Non postulo, viri clarissimi, vt meæ gratiæ (in qua me non inficior mediocriter apud vos valuisse) aliquid cõdoneatis, sed si mei labores clariõres luce meridiana fuerint, merito obsecrabo, obtestaborque vos iudices incorrupti, vt me ceteris qui id præmij petunt antefatis.

ratis. Si id fit dādo atq; tribuendo nil mihi peto. imo libēter alijs palmā cedo. Nullus enim hodie (qđ etiā neminē vestrū ignorare arbitror) min⁹ potēs, minus valēs quā ego, in ea parte quam, proh dolor, pleriq; exercēt, & nostra in fālicia sæcula patiūtur & tollerant. Vnde fit vt nemini obscurū esse possit qua mente & animi cādore dignitatē hāc ambire solcā, quippe nō potētū gratia, nō diuitiarū magnitudine, nō donis aut muneribus (quibus vt in veteri p̄emia est vel dij ipsi capiūtur) sed diurnis, nocturnisq; studio rū vigilijs, meritis, & doctrina fretus. Ergo si cuiusque merita sūt expēdēda, quis me ipso in laboribus patiētior? quis in inferuēdis vestrīs eō modis diligētior? quis in vestra & totius Academiæ dignitate tuēda vigilātior? Nihil detrahēdi alijs causa dico, nihil mihi temere arrogo, doctissimi sunt competitores mei, sed me prælēgēte, scitis omnes, ita illorū gymnasia destituūtur, ita mea cōplētur, vt hinc scēuolā aut Papiānanū credas respōsa dare, illinc aduocatos mīnorū gētū proclamare. Quod aliud possis argumētū reperire nō inuenio, vt aliquē præstare alijs ostēdas, quā si doceas & significes illū hominē ingenio subtili, memoria firma, doctrina solida, & dicēdi methodo præualere. Hæc & alia quæ prætermitto, & vos optime percalletis, vos viri humanissimi, inuita runt, adegerunt, & impulerunt, vt mihi fidem vestrā astringeretis, & opem polliceremini; vos, si se offerret occasio omni diligentia, labore, cura, & ope mea negotia curaturos. Adest nunc occasio, facite vestra nunc promissa appareant, quū præsertim apud animos vestros sit infixum, vos hæc beneficia in hominem beneficij memorē, vobisque deuinctissimum collocaturos.

MICHAELIS CEIVDO MI-
litiae de Calatrana in extemporalem l. si ante
acceptum iudicium. 7. D. iudicatum solui ex
plicationem, & Doctoris Antonij

Pichardo Vinuesa Praeceptoris laudem.

*Publica difficilis referas glossemata legis,
Qua procul à trito tramise limen habet.*

*Sedulus hac referens iuuenum monumenta cateruis
Allicis edoctos in tua vota viros.*

*Dum properans hostis vocat in certamen, amictum
Viribus ingenij te nona pugna iuuat.*

*Marte sub aduerso non te regalibus armis
Protegis, aut ventis aurea tela iacis.*

*Namque iterum Pallas, sed vertice prodiit inermis
Nascitur, & magno nuda Minerva Ioue.*

*Dedecet acta dolis victoria: dedecet omnes
Fraudibus insignes palma canenda duces.*

*Tu meritis vincis: tua te dignissima virtus
Donat, & ipsa tuis gloria rebus inest.*

*Fruktibus hisce tuis omnes potiuntur opimis,
Sparsa nec in sterili semina condis humo.*

*Pro fructu lolium, pro flore ligustra videbis?
Arte laboratas has leget alter opes?*

*Incrementa paras tibi laudis reddere: tantis
Legitimus scriptis sollicitatur honos.*

Dispuca

Disputationis. I. si ante acceptum Iudicium. VII. D. Iudicatum solui.

S V M M A R I O.

- 1 Satisfactiones in iudicijs qua ratione praestentur.
- 2 Satisfactionis Iudicio sisti originem, progressum & potestatem qui explicet.
- 3 Vocatus in ius ni iret, oborto etiam collo rapti, & in ius trahi poterat, antestatione tamen prius facta.
- 4 Vocare in ius, non citare significat, sed reum ad tribunal Praetoris trahere. Contra Ioan. Robertum. & Ioan. Baud.
- 5 L. sed & si s. 27. D. de iniur. vocado. l. si quis ex aliena. §. Dale iudicijs.
- 6 Vocatus in ius ne eat, vadimonium praestare oportet; & quare vadimonium dictum quod a vocato in ius praestatur.
- 7 Vocatus in ius nisi satisfaciat, aut immobilia possideat Hispano iure in carcerem detruditur: nec extrahi inde potest nisi praestitis fideiussoribus de la Hax.
- 8 Iudicatum solui stipulatio quid contineat: & eius formula remissive.
- 9 Iudicatum solui stipulatione qui praestare teneantur: & infra. n.
- 10 Iudicatum solui stipulationem non praestat procurator cuius dominus in mandato eam interposuit.
- 11 Iudicatum solui satisfactio ex tabellionum stylo in omnibus ad sicutur mandatis.
- 12 Iudicatum solui satisfactio a domino interposita quando non reuenit procuratorem ab onere satisfaciendi.
- 13 Satisfaciendi ab onere quis liberetur.
- 14 Iudicatum solui stipulationis tres clausulae. De re iudicata: De re defendenda: De dolo malo.
- 15 Clausula de re iudicata vis & potestas.
- 16 Iudicatum accipere debemus ab eodem iudice non ab alio: & infra num. 98.
- 17 Causa de re defendenda quid comprehendat.
- 18 Clausula de dolo quid in hac stipulatione contineat.
- 19 Procurator quis sit, & quatenus a defensore differat. & n. 84.
- 20 Cognitor quis: & quale hodie eorum officium.

- 21 L. si ante acceptum iudicium. 7. D. iudicatum solui: eius au-
thor, & vera lectio animaduersa.
- 22 L. si ante acceptam. Summa & Accursij, ac Bartoli argumen-
ta contra eam vsque ad nu. 30.
- 30 Accursij prior ratio ad hanc legem: reprehenditur ex. n. 32.
Iudicatum solui stipulatio corrumpitur procuratoris a causa
mutata: & late sequentib. numeris.
- 31 Mutatio formæ totam rem perimit.
- 33 Accursi, secundo ad hanc legem: conuincitur. nu. seq.
- 35 Lectio huius legis ex Angelo Politiano & Gregorio Haloäd.
qua tamen rejicitur nu. 36.
- 37 Alberici ratio ad nostrum textum: & eius reprehensio.
- 38 Vera ratio Responsi Cui.
- 39 L. fideiunctus. 15. D. de procuratoribus: & nu. 67.
- 40 Iudicatum solui stipulatio iudicij preparatorum est.
- 41 Preparatorij ad preparatum quando argumentum valet, &
in iudicijs & contractibus.
- 42 Mors quoad voluntatis reuocationem minus quam expressa
voluntas operatur.
- 43 Iudicatum solui stipulatio facit rem non integram. Si Domi-
nus qui satisdedit idoneus fideiussor est.
- 44 Iudicatum solui stipulatione interposita potest procurator ex-
presse reuocari. contra Bartolum, & num. sequentibus.
- 47 L. Titius. 76. D. de procuratoribus.
Procurator causa cognita licet etiam contestata potest reuoca-
ri: & n. 72. cum sequentibus.
- 48 Iudicatum solui stipulatio qua ex clausula hic fuerit comissa
magna controuersia. & late sequentibus numeris.
- 49 Rogerij opinio existimantis ob rem non defensam stipulatione
hic fuisse commissam.
- 50 Reprehenditur Rogerius.
- 51 Noua huius legis interpretatio.
- 52 Hugonis lectura, qui ex clausula de dolo committi hic stipula-
tionem ait.
- 53 Dolus quando committatur.
- 54 Hugonis sententia improbat.
- 55 Ioannis opinio verior qui ex clausula de re iudicata stipulatio-
nem hic commissam arbitratur: & num. sequentibus.
- 56 Iudicatum solui stipulatio a quo interponenda:

- 57 Nostri textus vera explicatio.
- 58 Verbum Ratum, quid significet.
- 59 Testamentum eius qui apud hostes decessit ratum, id est, firmum.
- 60 Procuratoris renuocatio ignorante actore, nulla.
- 61 Noster textus in principio, & in vers. Quod si quis sciens.
- 62 Noster textus in vers. Siue etiam prohibitus.
- 63 Noster textus in vers. Nam ut committatur.
- 64 L. Jernus. 1. D. de his, qui noi. infamia. & num. 67. & sequentibus.
- 65 Instantia cum defuncto cepta transit in heredem.
- 66 Translatio iudicij à procuratore in dominum fieri potest, & è conuerso: & late ex nu. 69.
- 70 Accursij interpretatio prior ad L. Julianus. 11. D. qui satisfacere cog. quæ tamen rejicitur. n. 71. & sequentibus. vsque ad numero. 77.
- 72 Procurator lite contestata efficitur dominus litis.
L. 1. C. de sent. & interlocut. omn. iudicum,
- 73 L. 1. §. si. D. quib. mod. pig. vel hyp. soluit. & nu. sequentibus.
- 77 Mutatio qualitatis procuratoris siue defensoris ex parte rei impedit stipulationem Iudicatum solui committi: Secus si ex parte actoris mutatio contingat.
- 78 Differentiæ ratio inter hos casus ex Accursio: quæ tamen reprehenditur. nu. 79.
- 80 Defenditur Accursius à Bartoli impugnatione.
- 81 Alia differentiæ ex eodem Accursio, quæ etiam rejicitur. num. 82.
- 83 Martini proponitur. explicatur, & notatur. nu. 84.
- 85 Bartoli vera differentiæ ratio late explicata, & omnibus huius legis partibus probata. nu. sequent.
- 90 Mutatio qualitatis ex parte actoris etiam stipulationem vicieret, quibus casibus is satisfacere teneretur.
- 91 L. 3. §. stipulationem. h. t.
- 92 L. licet. 56. D. de iudicijs.
- 93 L. si petitor. 8. Infr. h. t.
- 94 L. si eum hominem. 34. D. de fideiussoribus.
- 95 Iudicatum solui stipulatio non committitur mutata actione
siue

sine reg.
 96 Iudicatum solui stipulatio cessat ex mutatione intentionis
 animi agentis
 L. 3. §. sed quod de tutore. h. r.
 97 L. . §. fin. D. de administ. tut.
 99 Iudicatum solui fideiussor an liberetur per appellationem & rea
 vel ab actore interposita
 100 Iudicatum solui stipulatio vtrum adversus fideiussores statim
 committatur, ita vt absque nouo processu exequi possit.

EX TEMPORALIS

Commentarij L. Si ante

acceptum iudicium. 7. D. iudicatum solui, in petitione perpetuæ Cathedræ.

Digesti Noui

PROTHEORIA.

SATISDATIONVM quæ in iudicijs præstantur, quamquam omnes eò tendant, vt res iudicio facto parata sit, vt apud Marcum Tullium in oratione pro Quintio, & reorum iudificationes coerceantur, ne aliàs iudicium eludatur: quædam tamen non tam pertinent ad rem iudicatam, quam ad iudicandum. Primum enim in ius vocati, aut statim ire debent, aut satisfacere iudicio sisti, iuxta veterem Romanorum usum, (de quo † & de vadimonijs, & stipulationibus, quas de iudicio sistendo, ne inuitus in iudicio saperetur, quis interponebat, plura accuratè scripserunt Franc. Durenus lib. 1. disputat. anniuersar. cap. 1. Anton. Goueanus lib. 1. variorum. cap. fin. Lilius Gitaldus in dialogismis, dialogismo. 9. Jacob. Re

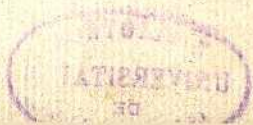
A uardus

2 L. Si ante acceptum iudicium. 7.

uardus ad leges duodecim tabularum cap. 5. & lib. singulari pro. tribunalium cap. 4. & lib. in variis. cap. 6. & lib. 2. cap. 7. & in l. 16. D. de regulis iuris. Guilielmus Poletus de rebus Atheniensium. cap. 25. Petr. Faber in. l. nemo de domo. 103. & in l. eo quod plus. 110. D. de regulis iuris. Iacobus Cuiacius. lib. 7. obseruationū. cap. 16. & lib. 10. cap. 10. Petrus Nanius. lib. 10. miscellanearum cap. 1. Ioannes Hannequinus in notis errorum Accursij sub titulo de *in ius vocando*. Franc. Balduinus ad leges duodecim tab. capi. 40. apud quos † receptum fuit magistratu, aut eius viatore minime conscio, aduersarium in ius vocare; & aut cum illo de die certa, locoque seu foro certo conuenire. l. de die. 8. D. qui satildare cog. aut inuitum reluctantemque, obtorto, quod aiunt, collo in ius, hoc est ad tribunal Prætoris, testatō tamen, trahere, vt apud Plautum in *Panulo*, Horatium. lib. 1. sermonum. *Satyræ* 9. vbi qui trahit in ius antestatur prius; quod & eo loci relatis à Porphyrione legum xij. tab. verbis significatur. Scilicet. *Si in ius vocat, ni eat, manum in ius cito, en capito antestari.* id est, vt recte eruditus Iacobus Cuiacius interpretatur, dicto lib. 7. obseruation. cap. 16. qui reum in ius vocat non euntem ducat manu iniecta, & antestetur: nec enim iure ducitur quis, nisi

Lex xij. tab. de in ius vocando.

nisi antestatus: nisi impunis & infamis homo in ius vocaretur, quo casu nihil antestatione opus fuisse, ex eodé Plauto collat, ná Saturio vocanti in ius, sic Leno. *Non ne antestaris? tum illi, tua ne causa carnis fex cuiquam mortali libero au res atteram? Qui hic commercaris: ciues hominis liberos? meminit Ant. Quintana Dueñas, lib. 1. de iurisdic. & imperio, titulo. 4. nu. 21. Itaque ¶ costat in ius vocare non citare (vt vulgus interpretú putat) sed reum in iudiciu[m] vocare; ita vt statim ire se quique vocátem deberet, vel de eundo cauere, vel satildare significare: quod ni fecisset, antestatione illa prius habita, rapti ab actore etiam inuitus & reluctás ad iudiciu[m] trahi poterat, nec ipse per se, aut per aliú quicquam facere, quominus iret licebat, Quo respiciunt tituli quintus, sextus, septimus, & decimus, lib. 2. Pandectarú. *D. si quis in ius vocatus non ierit: Sive quis eum vocauerit quem ex edicto non debuerit. D. in ius vocari vt eant, aut satis vel cautum dent. D. ne quis eum qui in ius vocabitur vi eximat. D. de eo, per quem factum erit, quominus quis in iudicio sistat. & lex illa antiqua duodecim tabularum, cuius meminit Agellius libro. 20. noctium Atticarum, capit. 1. & integra verba recenset ex Cicerone libro. 2. de legibus Franciscus Baldúinus ad leges duodecim tabularú, cap. 40. *Si quis in ius vocatur (inquit lex)***

L. 1. §. 6. de iur. iudic.

Tit. 5. 6. 7. §. 10. lib. 2. Pandect.

Alia lex 12. tab. de in ius vocando.

4. L. si ante acceptum iudicium. 7.

si morbus auitasve vitium esset, qui in ius vocabit iurē
tū dato, si nolit arceram ne sternito. Et Valerij Maxi
mi testimonium, qui lib. 2. tit. de Institut. an
tiq. in ius vocanti matronam corpus eius tan
gere prohibitum fuisse ait. & Noni Marcelli;
qui in ius vocare pro trahere, siue ducere positū
dixit. & Domitij Vlpiani, qui hac de causa, ne
que magistratum, neque Pontificem dum sa
cra facit, item nec alios, qui iustis de causis
occupati essent, aut parētes, quibus tanta à fi
lijs debetur reuerentia in ius posse vocari re
spondit: Et Horatij d. lib. 1. serm. Saty. 9. vbi
Acron, Porphyrius, eruditus Lambinus, &
nouissimus Cruchius adnotarunt. Et ex Plau
to, Terent. Ciceron. & alijs, critici iam addu
cti. Quamuis ex eis sint qui totum hoc negēt,

Ioan. Rober.
& Ioā. Bau
dius notati.

Ioann. Robert. lib. 3. sentent. cap. 1. Ioannes
Baudius lib. 2. quæst. iuris. cap. 1. contendentes
in ius vocare, verbalem solum citationē,
non autem violētam ductionem significare,

5 moti Iulij Pauli & Vlpiani autoritatibus: † il
lius in l. sed & si is. 21. D. de in ius vocādo vbi
eum qui domi sit, quāuis de ea inuitus extra
hi non possit. l. pleriq. 18. D. illo tit. l. nemo de
demo. 103. D. de regul. iur. (quæ hinc veram
accipient interpretationem) in ius tamen vo
cari posse Paul. ait: huius in l. si quis ex aliena.
5. D. de iudicijs. vbi Vlpianus scribit, eum qui

Lex iur. de
huius de iur.
reuerentia.

et xci nllk
hui ai sh. dat
obvunov

-10mū

2 A

ex

ex aliena iurisdictione in ius vocatur, venire debere privilegia factim sua allegaturus: nam si manu traherentur (aiunt Rob. & Band.) qui vocarentur in ius, necesse non esset præmonere eos, ire aut venire debere. Sed hæc testimonia nõ mouere debuissent eruditos viros: sic enim Pauli accipiendum est, eum qui domi latitet in ius vocari posse, hoc est citari, & denunciari, vt iudicium non subterfugiat, ea forma quam scripsit Iacob. Cuiacius lib. 7. obseruat. cap. 13. Iacob. Reuardus lib. sing. Pro tribunalium. cap. 3. licet eo casu rapinõ possit, ex ratione d. l. plerique. *quia domus cuiusvis cuiq; refugium atque receptaculum sit.* quæ exornari potest ex Cicer. pro domo sua. iuxta quam accipienda est d. l. sed et si is. quæ cum eo casu quo quis domi sit neget inuitum rapi posse, haud dubiè probat in alijs casibus in ius vocatum, ni sequatur, manu trahi. Quod & indicat inscriptio tituli sexti d. lib. 2. Pandectarũ, *In ius vocati vt eant, aut satis vel cautum dent.* quæ præcipit ire vel satisfacere: atque ita, non satisfactantem, inuitum duci. Nec obstat quod dicitur *ire, & non rapi.* quemadmodum in dict. l. si quis ex aliena, venire nanque id non excludit, quin si sponte & vltro sequi vocantem noluerint, etiam reluctantes trahi possent, vti animaduertunt Cuiacius & Faber iam relati.

L. sed et si is. 2. l. D. de in ius vocando.

L. plerique. 18. D. de illicito.

L. si quis ex aliena. 5. D. de iudicijs.

6 L. Si ante acceptum iudicium. 7.

6 Ergo aut personaliter in ius vocatus ire debebat, aut vadimonium præstare, id est sponsores rei sistendi iudicio, qui vades ideo dicti, quod quæ eos dederat vadendi & discedendi habebat potestatem apud Horatium lib. 1. in ferm. saty. 2. Cicero lib. 3. offici. & 2. de finib. & in orat. pro Quintio. Plinium lib. 8. Epistol. & in præfatione Hist. nat. in Gaio. Suetonium in Caligula. Ioseph. lib. 16. cap. 10. Apuleium lib. 9. de Asino Aureo. Agellium lib. 2. cap. 14. & apud alios bonos authores. Unde et

7 apud nos originem duxisse videtur praxis satisfaciendi iudicio sistere, quod si quis non satis dederit, nec immobilia possideat in carcere, ut detrudatur. l. sciendum. 15. D. qui satisd. cog. & magis ex l. 2. tit. de los emplazamientos l. 1. tit. de las fianças, l. 7. tit. de las testimonias. lib. 2. For. obseruat Roder. Suarez in d. l. 2. nu. 7. Nec extrahendus inde est nisi cum fideiussoribus de la Haza, ut post Rodericum notat Martin. Olahus in concordia iuris lit. S. nu. 3. & lit. eta R. nu. 21. Ioann. Marienço in l. 3. titulo. 16. libro. 5. Recopilationis. & in h. Mo. titulo. 16. eodem libro. Gregorius verbo, pero sino fallasse. l. 4. titulo. 2. part. 3. quamuis eo casu iure communi sufficeret iuratoriæ cautionem interponere, iudicio sistendi, & iudicatum soluendi. Socin. in l. 1. nu. 12. D. qui satisd. cog. Maranta

de ordi-

de ordine iudiciorum. 6. part. membro. 8. Bernardus Diaz regula. 660. quæ quidem cautio iudicia ad sententiam usque rueretur.

Rem verò iudicatam ea quæ à Triboniano hoc septimo titul. lib. 46. Pandectarum inter pratorias stipulationes annumeratur, & à Iustiano ex principio, Inst. de satisfactionib. exponitur, appellaturque *Iudicatum solui*: eò quod stipularetur quis, vt solueretur sibi, quod fuisset iudicatum: vti ex eius formula constat, quam nominatim recenset Iacobus Cuiacius lib. 10. obseru. cap. 29. ad finem, itaque omisisse diligentissimum Barnab. Brisson qui eius stipulationis meminit. lib. 5. de formulis. pag. 437. Plane † satisfactionem *iudicatum solui*. illi tantum præstare olim cogebantur, teste Iust. vbi supra, qui vel reali, vel in personam actione, non suo, sed alieno nomine conueniebantur. Quomodo intelliges textum in. l. de die 8. §. si seruus. D. qui satisf. cog. l. sed & hæ personæ. 35. §. non solum. D. de procuratorib. l. si ad defendendum. 10. infra h. t. quauis hodie qui alieno nomine conuenitur, & procurator est, si dominus præsens est, nõ satisf. sed ipse reus sub hypotheca suorum bonorũ satisf. nisi sententiæ dicendæ tempore affuerit, fideiussorem iudicatum, à quo appellatum nõ erit, facturum

8 L. si ante acceptum iudicium. 7.

facturum: aut absens est dominus, quo casu procurator iudicatum solui satisfat. §. si verò. cum seq. Inst. de satisfat. l. 1. C. cod. conso-
nat. l. 21. versic. *mas si el personero.* tit. 5. part. 3. l. 11. in legibus styli. Nisi t̄ dominus litis & cau-
sa, cuius nomine quis conuenitur, in manda-
to satisfactionem exposuerit, per quam ipse
sui procuratoris fideiussor existat, pro omni-
bus *Iudicatum solui* satisfactionis clausulis. l. fi-
liusfamil. 8. in fine. D. de procuratorib. d. l. ad
defendendum. 10. infra h. t. d. §. si verò. Inst. de
satisfactionib. d. l. 21. versic. *Fueras ende si en la
carta de la personeria dixesse señaladamente, que el que
lo fiziera personero, el mismo era fiador por el de cum-
plir, e de pagar todo lo que en el pleyto fuesse juzgado:
ca estonce non le deuen demandar oira fiaduria.*

L. 21. tit. 5.
par. 3.

10

11

Praxis sa-
tisfandi iu-
dicatū solui.

Vnde t̄ inoleuit praxis & stylus, quo quoti-
die vtuntur tabularij in mādatis generalibus
ad lites, in quibus eam adiiciunt clausulā qua
dominus releuat suum procuratorem ab om-
ni onere satisfandi, videlicet. *Vos relieuo de
fiāca y caucion en forma segun derecho, y de toda carga
de satisfacion, sola clausula que es dicha, iudicatum sol-
ui, con todas sus clausulas acostumbradas.* cuius styli
& praxis meminit Gabriel Mōterroso in pra-
xi, tractatu. 7. de las escripturas publicas. in man-
dato generali ad lites. fol. 125. per quæ verba
dominus fideiubet pro procuratore, qui tunc

non

non

non tenetur aliter satisfacere, ex d. l. 21. & Barc.
 doctrina in rubr. num. 3. supra h. x. sequitur &
 explicat Alexander in l. filiusfam. & in d. l. 10.
 sciendum. §. possessor. D. qui satisfacit cog. Carol.
 Molinæus in extricatione labyrinthi diui-
 dui & indiuidui. 2. p. nu. 324. Maranta de ordi-
 ne iudiciorum. 6. p. membro. 8. nu. 11. Memi-
 nisse tamen oportebit, ita demum huiusmo-
 di satisfactionem à domino in mandato factā
 procuratorem releuare, quādo dominus sol-
 uendo est, aut saltem immobilia possidet iux-
 ta d. l. sciendum. aliās ea clausula nihil releua-
 ret, cum dominus idoneus non sit fideiussor.
 docet Barr. in d. rubr. nu. 6. Aretin. consi. 124.
 Molinæus & Maranta iam relati. Pro qua sen-
 tentia induci potest Accursij authoritas in l.
 fin. verb. *cautioni*. C. de princip. agen. in rebus
 lib. 12. cuius meminit Greg. in d. l. 41. verbo,
en la tierra. tit. 2. p. 3. quot tamen bona immo-
 bilia, quibus ve in locis possidere quis de-
 beat, ut ab onere satisfaciendi liberetur, pro ex-
 plicatione d. l. sciendum 15. D. qui satisfacit cog.
 & d. l. 2. tit. *de las emplazamientos*. lib. 2. fori. lato
 sermone prosequitur ibi Rodericus Suarez
 omnino videndus. Ioan. Matienço in l. 10.
 glo. 1. nu. 7. tit. 16. hb. 5. recopilationis. Molina.
 hb. 1. cap. 19. nu. 10. Iacobus Menochius de ar-
 bitrans. centuria. 2. casu. 142. & de adipiscē-

11

12

Similiter. 3
A. d. 2

13

Supra. 3
E. i. mador
A. d.

21

Similiter. 3
A. d. 2

10 L. Si ante acceptum iudicium. 7.

da possessione. remedio. 2. nu. 91. qui iudicis
arbitrio id relinquit. Quod an hodie iure
quoque huius regni admittendum sit, late
Matienco dicit. nu. 7. p. C. 70. l. 1. no. 2. m. b. 101

14

Uterius, ut rem iam magis intremus, præ-
mittendum omnino est, satisfactionem iudica-
tum solui tres clausulas in vnum collectas ha-
bere, teste Vlpiano in l. iudicatum. 6. supra

L. iudicatu.
6. b. t.

h. t. nempe de re iudicata, de re defendenda, & de do-
lo malo, de quarum natura & effectu plura cõ-
gessit Nicolaus Vigelius lib. 6. suorum Dige-
storum cap. 10. & nominatim de clausula de re

defendenda. Iacobus Cuiacius tractat. 6. ad Af-
fricanum ad leg. fin. D. de procuratoribus. &
ad leg. Hæc stipulatio. 15. infra h. t. Pet. Faber

in l. inuitus nemo. 15. 6. D. de reg. iur. ea tamõ
est præcipua quæ nomen dedit, de iudicato solu-
uendo, & hac forte sublata per acceptilationem,
vel solutionem, vel transactionem, vel abso-

lutionem, euanesçunt etiam cæteræ, quia pro-
pter hanc cæteræ interponuntur, nempe ut
res iudicari possit. l. si accepto fuerit. 20. D. de

L. cum que
rebatur. 13.
b. t.

acceptilat. l. cum quæ rebatur. 13. versic. Proin-
de. D. h. t. Prima ergo clausula est de re iudica-
ta, ut in tantum committatur stipulatio, præ-

15

steturque, quantum iudex deberi pronuntia-
uerit. l. iudicari. 9. infra, ex causa tamen prin-
cipali, nam si quid rei iudicatæ accesserit, ex

L. iudicati.
9. b. t.

contumacia aut delicto rei, ad id iniquū esset
 fideiussores teneri. l. centum Capua. 8. D. de
 eo quod certo loco. tenentur etenim fideiuf-
 sores creditoribus in id, pro quo fidem suam
 adstrinxerunt expressè, non vltra: etsi in obli-
 gatione principalis plura sint. l. si vltra. 22. C.
 de fideiuss. quia fideiussio stricti iuris est. De-
 cius consil. 107. numero. 2. vnde in id tantum
 obligantur, quod tempore fideiussionis erat
 in obligatione. l. fideiussores. 69. §. pro Aure-
 lio. D. de fideiussorib. nisi & pro accessioni-
 bus quoque intercedant. l. fideiussor. 10. C.
 de fideiussorib. resoluit Petrus Gregor. 3. par.
 syntagmatum, lib. 24. cap. 4. num. 10. & 11. Plu-
 ne hæc clausula *de re iudicata* statim committi-
 tur, licet exactio differatur vsque ad tempus
 legitimū. l. 1. supra h. t. iudicatum † autem
 accipere debemus ab eodē iudice, cui se sub-
 diderunt fideiussores, si forte iudicis nomen
 in stipulatione expressum sit, vti exprimi fre-
 quenter solet, vt ex huius satisfactionis formu-
 la constat, ibi: *Cuius rei Cuius Aquilius iudex da-*
rus est, quæ refert Jacob. Cuiac. d. lib. 10. c. 29.
 Franc. Duaren. in paraphrasi huius tit. cap. 3.
 prope fin. eoq; respiciunt Vlpian. & Scævola,
 ille in l. 3. in principio hic in l. cum apud. 20.
 h. t. Præterea necesse est, vt hæc stipulatio
 comittatur, eundem personam actū esse, quæ

20. b. t.
 16. 2. 3.
 L. 1. b. t.
 18. b. t.
 16. 2. 3.
 L. 1. b. t.
 18. b. t.
 L. 3. 6. l.
 20. b. t.

12 L. si ante acceptum iudicium. 7.

stipulatione comprehensa est eandemque personam intelligimus, que eandem qualitatem quam prius habebat, retinet, vt hac nostra. l. si ante acceptum. semel & iterum proficetur Gaius. Vtremus de eadem re, eademque actione actum esse oportet, vt hac stipulatio committatur. dicta l. cum quærebatur. 13. §. finali. infra eodem.

Nostra lex.

L. iudicium 17
6. b. t.

Secunda clausula est *de re*, hoc est de causa defendenda, vt nisi boni viri arbitratus agatur, & defendatur reus, quanti hoc nomine interest, exigere actor à reo, & fideiussoribus possit. Accursius & ceteri in l. iudicatum. 9. & in dicta l. cum quærebatur. h. t. Res autem defensa non videtur si non in solidum defendatur. l. ex clausula. 17. infra h. t. aut non loco idoneo. l. iam tamen. 5. §. illud sciendum. supra eodem. aut quando certum esse incipit neminem posse existere qui reum defendat.

L. 17. b. t.
L. 5. scilicet
Indubit.

L. 3. §. ob
rem. b. t.

l. 3. §. ob rem. supra eodem. Fideiussor autem solvere velens quod ob eam causam debet, iudicium accipere non cogitur. l. ex iudicatum. 16. infra hoc tit. Plane si ex duobus fideiussoribus, qui iudicatum solui sponderat, alter ob rem non defensam partem suam soluerit: nihilominus res defendi poterit. Nec tamen is qui soluerit, repetet, stipulatio enim pro parte eius perempta est, perinde ac si ac-

L. 16. b. t.
rebus. 13.
b. t.

L. 17. §. 3.
L. iudicatum. 9.
b. t.

ceptum.

ceptum ei factum fuisset. l. si ex duobus. 14. in
 princip. infra h. t. de cuius & d. l. ex iudicatu.
 16. explicatione plura Carolus Molinæus in
 extricatione labyrinth. 2. p. nu. 517. quoties ta-
 men ex stipulatione *iudicatum solui* ex hac se-
 cunda clausula ob rem non defensam agitur
 cum fideiussoribus, cauere eis debet creditor
 dominum priore iudicio absolui, quia ea cau-
 rione omissa nihil mandati iudicio fideiusso-
 res consequentur. d. l. si ex duobus. §. quoties.
 Aliquando tamen re etiam non defensa sti-
 pulatio nō committitur, veluti si his mortua
 finitave sit; quomodo intelliges textum in. l.
 2. d. l. cum quærebatur. 13. l. hæc stipulatio
 15. h. t. Præterea nec committeretur stipulatio,
 et si res talis sit, de qua Prætor iudicium acci-
 pere non cogat: hoc enim continetur stipula-
 rione, vt res boni viri arbitrato defendatur. l.
 vir bonus 18. h. t. secus si res talis sit: vt etiam
 re perempta expediat litem prosequi. l. si ser-
 uus. 11. infra. h. t. aut reus in magistratu sit. l. si
 reus. 12. eodem titulo.

D. l. 14. §.
 quoties.

L. 2. 13. &
 15. h. t.

L. 11. 12.
 & 18. h. t.

Novissima † clausula stipulationis *Judica-*
tum solui est, *de dolo malo*, idest dolum malum
 abesse, ab futurumque esse, quæ & ad princi-
 pium stipulationis refertur. & in futurum
 tempus permanet. l. novissima. 19. hoc ti-
 tulo.

18
 L. 19. h. t.

14 L. Si ante acceptum iudicium. 7.

Denique quoniam noster Gaius in hac
si ante acceptum. & procuratoris mentionem fe-
cit in prioribus huius legis casibus, & defenso-
ris in versiculo. Nam & alius responsum est. memi-
nisse iuuabit procuratoris nomen latius pate-
re, & omnes omnino comprehendere, qui ali-
quam administrationem rerum alienarum ge-
runt: quare sub eo accipiuntur tam illi, quibus
negotia extra iudicium gerenda, quam quibus
causae in iudicio agenda siue absentibus, siue
praesentibus mandantur. l. 1. D. de procurato-
ribus. l. 1. tit. 5. p. 3. Defensorem vero eum esse
qui aliquem absque mandato in iudicio de-
fendit, ultro & sponte. l. libero. 3. §. litem. D.
de negotiis gestis. l. tutori. C. eod. qui eo pra-
cipue a procuratore differunt. Nam procura-
tor tam est actoris, quam rei: & tam in iu-
dicio, quam extra iudicium intervenire dicitur.
Defensor autem in tantum modo in iudicio appel-
laturis, qui est rei procurator, aut actoris qua-
tenus reus est in reconuentione. & citatur ex-
pressum mandatum ad defendendum ve-
nit, ut in princ. Inst. de his, per quos age-
re possumus ut aduertunt omnes, & Vvesem-
bekius in paratitla. nu. 12. D. de procuratori-
bus. Vnde constat maximū esse discrimen in-
ter procuratorē, & defensorē, de quibus Gaius
in hac nostra lege. An t̄ autē cognitor idem

Mistrax.

Procurator.

Defensor.

Cognitor.

20

Denique

B 3

ponit

quod procurator si dubitari solet: Alciatus
 tamen lib. 2. parerg. ca. 5. & lib. 6. c. 5. in prin.
 procuratorem esse putat eum, cui absenti per
 mandatum causa committitur, cognitorum
 vero cuius madata scriptura, causam suam
 agenda praesens litigator iniungit: quod discrimen
 tueri videtur Guiliel. Budaeus in postero
 ribus adnotationibus ad Pandectas in l. mor
 ris, 9. §. solent. D. de poenis. & cum Aviano
 probat Iacobus Cuiacius lib. 1. senten. Paul
 li. cap. 2. Matthaeus Vvesembekius ad titul.
 Insti. de his, per quos agere possumus. in ru
 br. sub numer. 4. Franciscus Hotomanus. ibi.
 §. hinc. enunciat. 2. qui mouentur Marc. Tull.
 Ciceronis autoritate, in oratione pro Cecin
 na, ubi ait, eos, qui pro praesentibus litigassent
 cognitores dictos ite & Festi, & Alconij Pe
 diani in 2. Verrina, qui id expresse docet. Sed
 reclamant Ioannes Robertus liber. 2. senten
 tiarum. capit. 1. motus, eo quod a praesen
 te quoque procurator constituatur. l. si pro
 curatorem. 65. D. de procuratoribus. l. si
 procuratori praesentis. 79. D. de verbor. Iu
 lius Paulus lib. 1. sent. capit. 3. unde ipse
 verius putat procuratores esse, qui siue ab
 absentibus, siue a praesentibus dati aliena
 negotia cum mandato administrabant, quique
 lite contestata dñi litis efficiebatur, adeo vt
 domino

domino mortuo lis ad finem ab eis perduci
 posset. l. nulla. 23. C. de procuratorib. eaque ra-
 tione sententia nō in dominum, sed in ipsius
 procuratoris persona concipi debet. l. 1. C.
 de sent. & interloquit. vnde Ciceroni pene
 dominus, & alieni iuris vicarius dictus est,
 quod & probat. l. si. tit. 3. p. 3. Cognitores ve-
 rō fuisse qui litigatores iuris sui ignatos quā
 in iudicio agenda essent, submoverent, ope-
 ramque in lite prosequenda praeſtarent, simi-
 les his, quos nos hodie aduocatos appella-
 mus. Pro qua sentētia facit. l. nemo. C. de cog-
 nitorib. & procuratorib. lib. 2. Cod. Theod.
 vbi procurator vocatur susceptor litis, cog-
 nitor vero alieni iuris suffragator. Cognitoris
 tamen nomen cum tempore Iustiniāni ex-
 oleuisset, & procurator vtrumque officium
 comprehenderet studiose à Triboniano à
 iuris libris ablegatum est. vt docte docet &

probat Iacobus Cuiacius in notis
 ad Paulū d. lib. 1. cap. 2. Sed
 iam nostram legem
 explicemus.

GAIUS
 hic a praetoribus datus
 negotia cum barbaris aduocantibus
 hic concessa sunt iuris officium
 domino

GAIUS LIB. XXVII.
Ad edictū Prouinciale.

S I ante acceptum iudicium prohibitus fuerit à domino, & actor ignorans prohibitum eum esse, egerit, an stipulatio committatur? & nihil aliud dici potest, quàm committi. Quod si quis sciens prohibitum esse, egerit: Iulianus non putat stipulationem committi. Nā ut committatur, non sufficere ait, cum ea persona acceptum esse iudicium, quā stipulatione comprehensa est: sed oportere etiam causam personā eandem esse, quā stipulationis interponenda tempore fuit. Et ideo si is qui procurator datus est, heres exiuerit domino, atq; ita acceperit iudicium, siue etiā prohibitus acceperit: nō committitur stipulatio. Nam & aliās respōsum esse, si quis absentem defendens satisdederit, deinde vel procurator ab eo datus, vel postquam heres ei exiit, iudicium acceperit: fideiussores non teneri.

COMMENTARIA.

H ABET ergo istextus auctorem T. Ga- 21
cium (ex l. C. tertiæ classis qui à Iuliano
ad Papinianum fuerunt, in libris nostris cele-
berrimum) lib. xxvij. ad Edictum Prouincia-
le, ut vulgatis omnibus Codicibus indicat af-
fixa epigraphe, & contestantur Antonius Au-
gustinus

18 *L. si ante acceptum iudicium. 7.*

gustinus lib. singulari de nominibus proprijs
Iurifconsultorum. cap. 1. columna. 112. Idem
libro. 3. emendationum. capit. 9. pagina. 211.
Ioannes Vvolfangus Freymonius in Sym-
phonia iuris chronologica. pagin. 467. Sanè
quanuis apud omnes de nostræ legis authore
conueniat: non tamen de vera eius lectione.
Quoniam eius superatus difficultate Ange-
lus Politianus, vt quam non potuit percipe-
re, nec dissoluere deuoraret, in sua Pandecta-
rum Florentinorum recognitione, mancum
cum edidit, notataque sunt ea verba, quæ
Noricus liber non habet: cuius sententia à
Gregorio Haloandro sequuta & retèta, Gaij
sic scripta est, *Si ante acceptum iudicium prohibitus
fuerit procurator à domino, & actor ignorans prohibi-
tum esse egerit. Iulianus non putat stipulationem com-
mitti.* Recte tamen eum reprehendunt Anto-
nius Augustinus dict. lib. 3. cap. 9. Franciscus
Duarenus, & Ludouicus Rulsardus, atque no-
uissimus Dionysius Gothifredus in notis per-
petuis ad hanc legem, qui eam, prout à nobis
proposita est, in omnibusque vulgaris codici-
bus circumfertur, retinèt, iuxta quam totius
contextus summa hæc est.

19 *Si Iudicatum solui* satisfatione interposita
ignorante actore, procuratoris conditio fue-
rit mutata, committitur: eo sciante nõ item.

Complectitur (nisi ego fallor) thesis hæc totam Gaij hypothesim, in qua licet eodem re-
tento themate plures & diuersæ species con-
stituantur, omnes tamen eò tendunt, vt ex-
mox ad Bartoli oppositiones dicendis mani-
festum fiet. Sane quàm sit proposita Gaij sen-
tentia difficilis, nemo est qui non videat, præ-
fanturque hic Bartolus, Paulus, Albericus,
Angelus, & Cumanus. Verùm quo diluci-
dius explicetur Accursium, eundemque Bar-
tolum sequutus, quæ ei obstant argumen-
ta, ecce.

Primò enim aduersus Gaium ibi. *Si ante ac-* 23
ceptum iudicium prohibitus fuerit procurator à domi-
no. Quibus verbis docet præstita à procurato-
re satisfactione *Iudicatum solui*, à domino, idest
reo, prohiberi eum potuisse Bartoli primam
oppositionem explicans, sic argumentor.
Mandatum re integra reuocari potest, non
postea. l. ante litem. 16. D. de procuratorib.
l. si vero. 12. §. si mandauero. l. si mandassem.
15. D. mandati. l. si pater. 3. C. eodem. §. re-
cte. in 1. parte. Instit. eodem. (vbi ex numero
1. ad 5. ego explicui) l. 24. titulo. 5. partita. 3.
Sed per stipulationem *Iudicatum solui*, quæ an-
te litem contestatam interponitur. l. de die.
8. §. si feruus. l. Iulianus. 11. D. qui satisfd. co-
gan. l. si petitor. 8. infra h. t. Obseruat Cuiacius

20 *L. si ante acceptum iudicium. 7.*

*L. 8. b. t.
L. si defun-
ctus. 15. D.
de procurat.*

lib. 10. obseruat. cap. 29. res definit esse integra. l. si defunctus. 15. D. de procuratorib. vbi domini morte, quando adhuc integra res est, mandatum extingui, docens Vlpianus (quod & nos multis exornauimus in dict. §. recte. ex num. 6. ad 20.) non tamen eo casu, quo iam stipulatio *Judicatum solui* interposita est: quia etsi lis non sit contestata, negotium tamen quasi cœptum dicitur. Ergo præstita iam cautione etiam ante acceptum iudicium prohiberi procurator non potuit.

24 *Secundò contra Gaium ibi. Et nihil aliud dici potest, quàm stipulationem committi.* quibus verbis expressè Gaius vult, ante acceptum iudicium, à reo procuratore prohibito, ignorante actore stipulationem commissam fuisse: cum eodem Bartolo sic argumentor. Argumentum à diuisione firmum & necessarium est, videlicet cū nulla diuisionis forma præterit. Marcus Tullius in Topicis, vbi sub. §. xx. nu. 7. eruditè Petrus Vellez de Gueuara, & multa ex nostris cōgerens Nicolaus Euerardus in Topicis legalibus cap. 96. Sed hoc in casu nulla ex stipulationis *Judicatum solui* clausulis, quas Vlpianus commemorat in l. iudicatum. 6. super eod. & nos latè iam exposuimus, cōmitti potuit, ergo rō rectè Gaius. Planè nulla ex clausula committam stipulationē, sic ostēditur. Nā ex clausula

Comdere

de re iudicata stipulatio committi non potuit, cum sententia post prohibitionem dominium non ligaret, & inde nec fideiussores eius. l. Plautius. 6. D. de procurat. ubi etiam certissimum sit, actionem iudicati non solum domino & in dominum, sed etiam heredi & in heredem, (vt Iulius Paulus lib. 1. recept. sentent. tit. 2. ait) non verò procuratori, neque in eum dari. Id tamen ex Plautio limitat idem Paulus, nisi in rem suam datus sit procurator: vel se obtulerit iudicio, cum sciat cautum non esse, id est dominum non mandasse vt defenderet, vel mandatum reuocasse, idem enim est, cum opportune reuocatio fit, id est, ante litem contestatam, ante acceptum iudicium. Deinde nec ex clausula *de re defendenda* commissam stipulationem dices, quoniam ex Gaii contextu rem non fuisse defendendam deduces. Item nec dolum commissum apparet, vt ex clausula de dolo committi potuerit. Ergo ex nulla. In huius difficultatis explicatio ne (vt Bartoli, Angeli, & antiquorum aliorum magistralibus magis quam elegantibus verbis vtat) totus punctus, totaque huius legis difficultas consistit, eamque vt ipsi declinent multifariam lectionem huius textus constituunt: quod & nos infra præstare erit omnino necessarium.

L. Plautius.
6. D. de pro
curatoribus.

L. Plautius.
D. de re iud.
6. in fine.

8

Tertio contra Gaium in versic. *quod si quis* 25

C 3

sciens

22 L. si ante acceptum iudicium. 7.

sciens. Vbi scriptum est, stipulationem non committi, quo casu ante acceptum iudicium (retinet enim in hoc versiculo casum in initio propositum) prohibitus est procurator cum Bart. hic, eodem nu. i. obijcio principiū huius legis, vbi Gaius enixe docet, si ante acceptum iudiciū prohibitus fuerit procurator à domino, & nihilominus cum eo actū sit nihil aliud dici posse, quam stipulationem committi.

26. Quarto cōtra eūdē Gaiū in versu. *Nā ut committatur, &c.* vbi I. C. T. Gaius respōsi sui in versu. *quod si quis.* rationē reddit, asserens, ideo stipulationē *iudicariū solui* ex Iuliani sentētia nō committi, quādo cum prohibito procuratore sciēter actū est, quoniā, vt committatur, nō sufficit cū ea persona acceptum esse iudiciū, quæ stipulatione comprehensa est, sed oportere etiam causam personæ eandem esse, quæ stipulationis interponendæ tempore fuit, cum Bart. nostro sub eodem num. 10. versu. *venio ad versiculū.* (quem ego sic explico) sic argumētor. Et si qualitas personæ cū qua iudiciū acceptū est, siue accipitur, sit lōge alia tēpore, sentētia siue accepti iudicij quæ fuit stipulationis interponendæ tempore, stipulatio adhuc committitur, vt in dicto princ. huius nostræ legis probatū est, vbi prohibitus fuit procurator, & sic eius qualitas & conditio mutata de habēte man-

te mandatum, in illud non habente: de procuratore in defensorem. Ergo qualitatem personæ mutari, dum tamen eadem persona maneat, effectum stipulationis non remoratur.

Quintò aduersus Gaium, in vers. *Et ideo si is qui procurator datus est. vbi, vt superius traditã rationẽ in vers. nam vt cõmittatur.* cõprobet, exemplo agit, probatq; nõ solũ stipulationẽ non cõmitti quãdo qualitas personæ mutatur de habente mãdatũ, in nõ habẽte, verũ & cũ trãssatio iudicij fit, de procuratore in litis & causẽ dominũ, sic argumẽtor cũ Accusatio hic, scholio *Stipulatio*, & Bart. iã relato, etiã si translatio iudicij de persona in personam fiat, nihilominus iudiciũ tenet, idẽque est, quod cũ priori persona acceptũ fuit, ex Iulio Paulo lib. 5. ad Edictũ in. l. seruus. 14. D. de his qui notãtur in famia, vbi si seruus furtũ admisit, cuius nomine dominus noxali iudicio cõuentus, cũ manumisit, & heredẽ suũ fecit, idẽ iudiciũ in heredẽ continuatur, licet dãnatus heres famosus nõ sit, quia nõ suo nomine dãnatur, ergo.

L. seruus 4. D. de his qui not. in fam.

Sexto. & fortius aduersus versiculum. *Nam & alias responsum est vbi similiter alio exemplo suam nititur comprobare sententiam Gaius, mutata conditione de habente mandatum in non habente, vel de non habente in habentem stipulationem iudicatum solui committit nun-*

si non sit. 27. l. 2. de iud. D. de iud. l. 1. de iud. l. 1. de iud. l. 1. de iud.

sup

ti nun-

24 L. si ante acceptum iudicium. 7.

ti nunquam: quoniam (inquit ipse) hinc responsum est, si quis defensor (sicque is qui mandatum non habet) absentis negotia agens, & gerens, satisfactionem interposuerit, postmodum autem à domino procurator datus sit, vel heres ei extiterit, quamuis iudicium accipiat, fideiussores non teneri. Cui est non dissimile Papiniani responsum in l. 1. §. defensor. D. quibus mod. pig. vel hypotheca solu. *Defensor absentis* (inquit Papinianus) *cautionem iudicatum solui præstiterit, in dominum iudicio postea translato, fideiussores ob rem iudicatam, quos defensor dedit non tenebuntur, nec pignora, quæ dederunt.* Cum eodem Bartolo. d. nu. 1. sub versiculo *venio ad ultimum*, obijcio difficile Vlpiani responsum lib.

L. Iuliana.

2. 1. D. qui se
visd. cogant.

1072 ut 100

78. ad Edictum in l. Iulianus. 1. D. qui satisd. cog. vbi scribit, quod si antequam mandarem tibi ut fundum peteres, satis acciperis petiturus fundum, & postea mandato meo agere instituetis, fideiussores tenebuntur. Ex qua lege satis constat mutationem qualitatis personæ de defensore in procuratorē, sicque de nō habente mandatum in habente non corrumpere stipulationem. Huic sententiæ proxima est alia eiusdem Vlpiani libro quoque nono ad edictum. in l. in causæ 27. §. si ex parte. D. de procuratoribus. vbi non tantum committitur stipulatio iudicatum solui, etiam si personæ

L. in causæ.

27. §. si ex
parte. D. de
procurator.

1072 ut 100

quali

qualitas mutetur, verum et si iudicij translatio in dominum fiat. Quarum legum cum maxima sit difficultas, ex earum dissolutione totum pendere, proxime citato loco Bartolus ait.

Denique sub num. 3. hic opponit Bartolus l. si quis. 3. §. stipulationem. supra eodem, quæ sane lex nõ primæ, sed secundæ, huius nostræ, parti aduersatur, si quidem docet eo loci Vlpianus, quod si forte aliquis ex his, à quibus mandatum non exigitur, (videlicet ex liberis, vel ex parentibus, vel vir vxoris nomine. l. sed & hæ personæ. 35. D. de procuratoribus. l. maritus 21. C. eod. l. 10. tit. 5. l. 2. titu. 23. par. 3.) interueniet, stipulatio non committetur, nisi forte eis fuerit mandatum, vel ratum habitum. Sicque eo casu quo personæ qualitas mutata fuit. Cui sententiæ accedit & alia eiusdem Vlpiani in. l. licet. 56. D. de iudicijs, ex qua constat, quod et si quis cum procurator nõ esset, litem contestatus rem in iudicio non deducat, si tamen ratam rem Dominus postea habeat, videtur retrò res in iudicio deducta, indeque stipulationem committi debere, ac si ab initio interueniente mandato interposita fuisset.

29
L. 3. §. stipulatione. b. o.

L. licet. 56.
D. de iudicijs

His tamen argumentis, & difficultatibus non obstantibus, sententia supra num. 22. ex
D nostra

nostra hac lege desumpta verissima est, nempe mutationem qualitatis procuratoris vel defensoris post stipulationem *Iudicatum solui*, ante acceptum tamen iudicium contingentem ignorante actore stipulationem non vitare, eo vero sciente illam corrumpere. Cuius rei rationem eam esse putavit hic Accursius, verbo, *committi*. in 2. & verbo, *acceptum*. in principio, versic. *sed responde*. quoniam mutata qualitate personæ procuratoris, siue defensoris, ante acceptum iudicium, si adhuc illud prosequatur, non idem est, pro quo fuit satisfactum, sed longe diuersum: vnde fideiussores teneri iniquum esset, ex his quæ supra in protheorijs. nu. 15. obseruauimus: tenentur enim fideiussores in id tantum modo quod contractus tempore in stipulationem deductus fuit, non amplius. l. fideiussores. 69. §. pro Aurelio. D. de fideiuss. ergo cum satisfecerint iudicio facto, quantum iudex aduersus dominum pronuntiasset se præstaturus. l. iudicatum 9. infra eodem idque iudicium dominum qui procuratorem prohibuit, iam non liget, sed procuratorem ipsum qui sine mandato egit, ex dicta. l. Plautius. 61. D. de procuratorib. consequens est, fideiussores non teneri, & stipulationem non committi. Atque id est, quod I.C. noster expressit in versic. *Nam vt committitur.*

Ratio de
cid. ex Acc
cursio.

l. fideiuss.
nu. 15.
l. iudicatum 9.
infra eodem idque iudicium dominum qui procuratorem prohibuit, iam non liget, sed procuratorem ipsum qui sine mandato egit, ex dicta. l. Plautius. 61. D. de procuratorib. consequens est, fideiussores non teneri, & stipulationem non committi. Atque id est, quod I.C. noster expressit in versic. *Nam vt committitur.*

in casu
l. fideiuss.
nu. 15.
l. iudicatum 9.
infra eodem idque iudicium dominum qui procuratorem prohibuit, iam non liget, sed procuratorem ipsum qui sine mandato egit, ex dicta. l. Plautius. 61. D. de procuratorib. consequens est, fideiussores non teneri, & stipulationem non committi. Atque id est, quod I.C. noster expressit in versic. *Nam vt committitur.*

tatur. docens vt stipulatio Iudicatum solui
 committatur, non sufficere cum ea persona
 acceptum esse iudicium, quæ stipulatione cõ
 prehensa est: sed oportere etiam causam per
 sonæ, (idest qualitatem, vt ego interpretor)
 eandem esse, quæ stipulationis interponen
 (dæ tempore fuit. Neque in iure, aut nouũ, 3 1
 aut insolens est eodem etiam corpore, eadẽ
 re & specie (vt nostri aiunt) manente, si eius
 qualitas, siue forma, aut accidens mutetur, to
 tam rem mutatam & extinctam censerì, ex
 vulgari. l. Iulianus. 9. §. si quis rem. ibi, nam mu
 rata forma prope interimi substantiam rei Marcellus
 scribit. D. ad exhibendum. l. Seia. 6. D. de auro
 & argento legato. potestque induci text. in
 l. ex hoc edicto. 8. in principio. D. de aliena
 tione iudic. mutandi causa facta. Nanque
 cum edicto de alienatione iudicij mutan
 di causa facta, cuius verba retulit Eguina
 rius Baro libro. 1. Manualium. pagina. 25.
 cautum esset, ne qua alienatio iudicij mu
 tandi causa fieret, si quæ dolo malo celsio,
 quæve alienatio iudicij mutandi causa fa
 cta fuisset, neque arbitrio iudicis pristina iu
 dicij causa restitueretur ei, ad quem ea res
 pertineret, in eum qui id fecisse diceretur,
 quanti ea res esset intra annum, quo pri
 mum experiundi potestas esset, iudicium dan

Commissitas
 dicitur.

in iuris. 3
 L. ex hoc edi
 cto. 8. D. de
 alienat. iud.

dum esse (quod late explicant Rebusus. 2. tom. titul. de cessionibus artic. 1. glol. 1. & sequentibus Iacobus Cuiacius lib. 10. obseruation. cap. 3. Ludouicus Vitalis lib. 1. variarum quæst. cap. 17. Egregius noster Doctor Didacus Sahagun Villasante in repetitione cap. 1. de alienatione iudicij mutandi causa facta.) in dict. l. ex hoc edicto inquit Iulius Paulus, edicto teneri eum, qui quauis rem exhibeat, arbitrato tamen iudicis pristinam iudicij causam non restituit, itaque etsi eandem illam rem quam iudicij mutandi causa alienauit, exhibeat, & restituat, si tamen eius forma siue qualitas mutata sit, exhibita non videtur, quoniã alia iam censetur mutatione interueniente. Deinde induci quoque potest textus in. l. si quis cum aliter. 36. D. de verb. oblig. coniuncta Francisci Duareni hyporhesi ad eadem legem, ex qua constat, quod etsi eadem illa res, quam stipulatione comprehendendi contrahentes voluerunt, in eam deducta sit, aliter tamen, idest diuersa forma, quamuis stipulatio summo & stricto iure, idest lege Romana valeat, si tamen dolo id factum sit exceptione data promissori stipulationem infirmari. Denique (ne longior sum, vt multa missa faciam) non longe à nostro I. C. Caio, videtur Africanus, in iudicium quis. 38. in princ. D. de solutionibus

*L. Siquis cũ
aliter. 36.
D. de verb.
obl. 38.*

nibus ibi, *causè enim hæc conuentio inesse stipulationi videtur, si in eadem causa maneat.* De cuius explanatione plura ego in §. plane num. 10. Inst. de inutilibus stipul. Inducetque rex. in l. si is qui heres. 25. §. 1. & §. si. D. de exceptione rei iudicatæ, ibi, *alia enim res est interueniente mandato,* & text. in l. qui cum tutoribus 9. D. de transactio. in l. Modestinus. 10. D. de exceptionibus qui ibidem ab Accurs. simul cum nostro citatur verbo, non enim.

Cæterum quamuis multis superior ratio placuerit, amplectèdaque omnino videatur, vel ex eo quòd à I. C. nostro, statim in fronte proponatur: eidem tamen Accursio, cuius apud me multum valet auctoritas, displicuit hic, verbo, *Fuit,* & sane merito, quoniam si vera esset, sequeretur tam in primo, quàm in secundo huius legis casu, mutatione qualitaris personæ stipulationem vitari, idest siue actor ignoret, prohibitum esse procuratorè, siue actor sciat: utroque enim in casu mutatio fit: & aliud longè iudicium est, quàm pro quo fideiussores intercesserunt, soluereque satisfecerunt, & tamen constat in principio legis quando prohibitionem procuratoris actor ignorauit, nihil aliud dici posse quàm stipulationem committi: in altero verò quando actor sciens prohibitum esse procurato-

32
Conuincitur
Accurs.

rem egit, ex Iuliani sententia non committi.
 Ergo longe alia est cuiusque decisionis ratio, ut
 argumentatur idē noster Gaius in .l. illud quæ
 situm. 32. vers. *cum enim*. D. ad legem Aquiliam
 ubi plura congesit Accursius, verbo, *existimari*
 nec dici potest vnam esse rationem eorum,
 quæ diuersam habent decisionem. Indeque
 manifestam fieri Gaij rationem in d. versiculo
nam ut committatur. insufficientem esse, cum
 vtrumque casum non comprehendat. Quini
 mo nec in posteriori cōvincere ex eo videtur,
 quoniam nec semper verum est, qualitatis mu
 tationem stipulationem infringere, ut late ad
 ductis contra eundem Gaium difficultatibus
 supra ostendimus: & probare videtur Iulius
 Paulus in .l. & an eadē. 14. §. i. D. de exceptio
 ne rei iudicatæ.

Vnde idē Accursius hic eo verbo. fuit. ibi.
 33 *Sed est alia, quia non dolo prohibuit, cū iste sciret* Exi
 stimat propter dolum quem commisit reus,
 qui actore ignorante procuratorem reuoca
 uit, commissam fuisse stipulationem in primo
 huius legis casu: non item in secundo: quo
 niam scienti & contententi nullus fit dolus
 neque fraus. capit. scienti. 27. de regul. iuris
 li. 6. cū qui scit renūciantī æquiparetur. l. quæ
 ritur. 14. §. si venditor. D. Ad litio edicto. ne
 que qui iam certus est amplius certiorari de
 buerit

33
 Accusij secū
 da Ratio ad
 hanc leg.

buerit ea. cum qui. 31. de reg. iur. lib. 6. vt enim nihil grauius est, quã si id quod ignorat quis, scire se credat, defendatque verum esse, quod aut falsum, aut non satis explorate perceptũ, & cognitũ est, vt ait Cicero de Natura Deorum. ita vice versa nihil impudentius est, aut dici potest, quã si quis in rebus apertissimis & luce clarioribus ignorantiam prætendat, quippe (vt ait Chrysostomus) is qui scit & nõ facit, similis est illi, qui laterẽ lauat. Nã si laues laterem nõ mundatur, sed cõmoto loco sordescit. Huc pertinet quod iudex qui scit à sententia per eũ lata appellatum esse, vltorius certior fieri non debet de eo, quod prouocatum est capit. si duobus de appellationibus. ergo cum actor procuratorem prohibitum fuisse cognouerit in secundo casu, potueritque iterum satisfacere petere, nec id fecerit, non est quid domino imputetur, quod procuratorem reuocauerit, quem negotia siue causam nec gerere, nec agere sua intererat.

Hæc tamen Accursij ratio à nobis sic exornata quamuis in se vera sit, nec enim negari potest, quin scientiæ actoris multum tribui debeat in hac lege, vt eius verba ibi. *quod si quis sciens, &c. insinuant, non tamen potest adaptari versic. nam vt committatur. vbi I. C. suæ opinionis & sententiæ rationẽ reddes,* neque

neque

neque scientiæ, neque ignorantia meminit, sed ex mutatione qualitaris personæ, procuratoris, siue defensoris totum pendere enixè probat. Deinde Accurs. hæc ratio quæ commissionem stipulationis ex dolo rei metitur: sublatenter contendens committi vbi dolus rei adfuit: non committi vbi dolus non fuit, lege nõ probatur. quinimo falsa omnino est, siquidem vt constat ex d. l. si quis cum aliter. 36. D. de verb. oblig. dolus malus stipulationem non corrumpit. Stipulatio enim etiam dolo malo inita si ius ciuile, & leges populi Romani expectemus nulla non est: quia veteribus legibus ante Caium Aquilium Gallum non vindicabatur dolus in contrahendo admissus, nisi in his iudicijs in quibus ex *Fide bona* agebatur. Cicero lib. 3. Offic. quamuis iure Prætorio propter exceptionem doli, vel de dolo actionem stipulatio inutilis & inefficax redderetur d. l. si quis cum aliter. *Si quis cum aliter eum conuenisset obligari* (inquit Ulpianus) *aliter per machinationem obligatus est, erit quidẽ subli- tate iuris obstrictus, sed doli exceptione vti potest: idẽ in l. nihil interest. 112. D. de reg. iur. l. dolo. C. de inutilib.* ergo cum ex sententia Accursij stipulatio hic ob rei dolum committatur, eo cessante non ita, non quidem ope exceptionis, siue actionis de dolo, sed ipso iuris rigore, vt

*L. si quis cū
aliter. 36.
D. de verb.
oblig.*

*Accursij
de verb.
oblig.*

ergo

ergo

re, vt ex nostro text. constat: quod tamen bene fundata iuris prudentia non patitur. consequens est eam ex iuris ciuilibus Romanorum principijs non procedere.

Quid ergo hac in re quod certum sit constitui poterit? Ecce iam necessario amplectendam (vt difficultatem deuoremus) Angeli Politiani in hoc caput castigationem fide & auctoritate Pádectarum Florentinorum factá,

& à Gregorio Haloandro libenter sequutam referente doctissimo Antonio Augustino viro sane inter Græcos & Latinos nemini postponendo, lib. 3. emendationum cap. 9. pagin. 211. nam cum Gaius hic in versic. *Nam vt committatur.* ex mutatione qualitatis procuratoris decisionis rationem fluere constanter docuerit, generaliterque illa contingente stipulationem non committi, vt repugnantia, quæ communi litera retenta ex initio huius legis oriebatur, cessaret, (vbi etiam mutatione contingente audimus stipulationem committi) hoc caput (vt iam supra nu. 9. dixi) sic edidit.

Si ante acceptum iudicium prohibitus fuerit procurator à domino, & actor ignorans prohibitum esse egerit. Iulianus non putat stipulationem committi. Nam vt committatur, &c. qua lectione retenta, nulla est in integro capite decisio, in qua mutatione contingente stipulatio non euanescat,

lib. 3. emendationum cap. 9. pagin. 211. nam cum Gaius hic in versic. *Nam vt committatur.* ex mutatione qualitatis procuratoris decisionis rationem fluere constanter docuerit, generaliterque illa contingente stipulationem non committi, vt repugnantia, quæ communi litera retenta ex initio huius legis oriebatur, cessaret, (vbi etiam mutatione contingente audimus stipulationem committi) hoc caput (vt iam supra nu. 9. dixi) sic edidit.

Si ante acceptum iudicium prohibitus fuerit procurator à domino, & actor ignorans prohibitum esse egerit. Iulianus non putat stipulationem committi. Nam vt committatur, &c. qua lectione retenta, nulla est in integro capite decisio, in qua mutatione contingente stipulatio non euanescat,

Si ante acceptum iudicium prohibitus fuerit procurator à domino, & actor ignorans prohibitum esse egerit. Iulianus non putat stipulationem committi. Nam vt committatur, &c. qua lectione retenta, nulla est in integro capite decisio, in qua mutatione contingente stipulatio non euanescat,

Si ante acceptum iudicium prohibitus fuerit procurator à domino, & actor ignorans prohibitum esse egerit. Iulianus non putat stipulationem committi. Nam vt committatur, &c. qua lectione retenta, nulla est in integro capite decisio, in qua mutatione contingente stipulatio non euanescat,

Si ante acceptum iudicium prohibitus fuerit procurator à domino, & actor ignorans prohibitum esse egerit. Iulianus non putat stipulationem committi. Nam vt committatur, &c. qua lectione retenta, nulla est in integro capite decisio, in qua mutatione contingente stipulatio non euanescat,

Si ante acceptum iudicium prohibitus fuerit procurator à domino, & actor ignorans prohibitum esse egerit. Iulianus non putat stipulationem committi. Nam vt committatur, &c. qua lectione retenta, nulla est in integro capite decisio, in qua mutatione contingente stipulatio non euanescat,

Si ante acceptum iudicium prohibitus fuerit procurator à domino, & actor ignorans prohibitum esse egerit. Iulianus non putat stipulationem committi. Nam vt committatur, &c. qua lectione retenta, nulla est in integro capite decisio, in qua mutatione contingente stipulatio non euanescat,

Si ante acceptum iudicium prohibitus fuerit procurator à domino, & actor ignorans prohibitum esse egerit. Iulianus non putat stipulationem committi. Nam vt committatur, &c. qua lectione retenta, nulla est in integro capite decisio, in qua mutatione contingente stipulatio non euanescat,

Si ante acceptum iudicium prohibitus fuerit procurator à domino, & actor ignorans prohibitum esse egerit. Iulianus non putat stipulationem committi. Nam vt committatur, &c. qua lectione retenta, nulla est in integro capite decisio, in qua mutatione contingente stipulatio non euanescat,

35
Lectio huius legis ex Politiano, & Haloandro.

titile P. g. d. v. n. b. u. m. i. t. q. u. e. d. e. r. q.

E vt pla-

vt plane nunc colliges si interceptis quæ de-
siderantur iuxta hanc lectionem verbis (an
stipulatio committatur? Et nihil aliud dici potest
quàm committi. Quod si quis sciens prohibicum esse
egeris) priora & posteriora vnico capitis con-
textu, & vnus veluti decisionis filo legeris.
Itaque si lectionem eam probamus mire Gaij
nostri ratio, omnibus huius capitis casibus
concinit & quadrat. Nec est quare in alia
quærenda multum] olci aut operis consu-
mamus.

36

Quid sequeda est Angeli Politiani & Gre-
gorij Haloandri audacia, ne dicam impuden-
tia? gauderēt antagonista nostri, quibus cum
laboriosa ista lucubrationes Politiani & Ha-
loandri latuerint, nihilque elaboratum, iux-
ta Gaij decisionem, & rationem afferre value-
rint, non iniuria contumeliæ verba in nos fa-
cerent, quibus ab Academia doctissimo, &
nobilissimo Rectore D. Gomezio de Figue-
roa, Caius explicandus, defendendus, non im-
pugnandus datus fuit. Sed Dij bene vortant
& benignius res nostras aspiciant: vt quo Au-
gusto numine rem sumus auspiciati, finē quo-
que imponamus: quantumque cæteros in ab-
strusis his explicandis difficultatibus, nodosis
que I. C. responsis exponendis præstemus, ma-
nifestum fiat. Ergo cum Politiani & Haloan-
dri

antid oitid
No 9 xxiij
aH 3. omii
. omii

Ang. Politia
ni audacia re
prebensa.

alqiv

E

dri

dri temerariam manum reprehenderit Anton. Aug. Ludouicus Rufardus, Franc. Duarenus, & Dionysius Gotifredus à nobis iam relati, eam quoque & nos damnamus, retentaque communi & vulgata lectione, quæ huius capituli vera ratio sit insinuemus, quod an præstiterint alij, lectorum iudicium esto.

Ergo omissa alia explicatione Alberici, qui in huius legis commentarijs sub num. 5. versi *quasi*. lato sermone nititur ostendere ob culpam & negligentiam actoris in posterioribus casibus non commissam stipulationem, in priori committi, quoniam cum ignorans fuerit nulla eius culpa potest considerari: quæ interpretatio ex eo displicet, quoniam nec menti nec verbis I. C. quadrat, qui vt sæpius audiui mustotum mutationi qualitatis procuratoris siue defensoris tribuit.

37

Dicendum est, defendendam adhuc Gaij rationem in versi. *Nam vt committatur*. prout à nobis latè supra exponitur ex num. 30. nempe mutatione qualitatis personæ ideò stipulationem vitari, quoniam aliud iam iudicium est, quàm pro quo fuit satisdatum, & inde fideiussores non tenentur. Nec obstat principium huius legis, in quo procuratoris persona mutatur, & nihilominus stipulatio committitur: quoniam ea mu-

38

Vera ratio huius leg.

Collatus

E 2 ratio

tatio quæ ignorante actore contingit, iuris interpretatione non attenditur perindeque est, ac si facta non esset. Vnde quemadmodum mutatione non facta, nec iudicio translato, committeretur stipulatio *iudicatum solui* ex præcipua clausula *de re iudicata*, committitur eo casu quo à lege fingitur non mutata. Quod quia opportunius infra in explicatione secundæ difficultatis discutiendum & probandum est sub num. 55. pluribus nunc non ago.

39 Sed iam eam & alias quæ adduximus dissoluamus, quæ Gaius non obstant. Non prima ex dict. l. si defunctus. 15. D. de procuratoribus. Cui ex Accursi. verbo, *libera potestas*, ad finem. in l. ante litem. 16. D. de procuratoribus. respondet Bartol. in præsentibus, quod etsi verum sit satisfactio *iudicatum solui* interposita, rem integram esse desinere, id tamen accipiendum est quoad tacitam reuocationem, quam ea stipulatio excludit, ex dict. l. si defunctus. non quo ad expressam quæ ex reuocatione, prohibitione, siue mutatione colligitur, ex nostra. l. si ante acceptum. docuerat id idem Bartol. in dicta. l. si defunctus. & in dict. l. ante litem. & in dictis locis copiosè Baldus, Angelus, & Raph. hic numero. 2. Alexander in l. non solum. §. morte. numero. 1. D. de operis nou. nunc. Bartholomæus Socin. regula. 311. limitatione. 9. Petrus

Costalius

Costalius in 1. part. aduersariorum in Pandectas, in notis ad dict. l. si defunctus. secus Franciscus Duarenus in paraphrasi. D. de procuratorib. capit. 9. ad finem. Gregorius Lopez in l. 23. verbo, *començado por respuesta.* ad finem tituli. 5. par. 3. Pro † quainterpretatione considerari potest, satisfactionem *Inducatum solui* iudicij initium non esse, sed eius præparationem, vt nostri loquuntur: ea autem quæ præparatoria sunt, non facere desinere rem esse integram ex Vlpiano in l. si pecuniam. 5. D. de conditione causæ dati. indeque reuocationem etiã ea præstita dum tamen lis non sit contestata, tempestiuam esse, quoniam † etsi vulgo circumferri soleat præparatorij & præparati (vt nostri aiunt) idem esse iudicium, latè doctores in Rubrica, extra de iudicijs, & in Rubric. C. de edendo: illa tamen regula ex communi omnium sententia tunc procedit, dispositumque in præparatis ad præparatoria porrigitur, cum ea inter se coherent, vt commodè separari non valeant: secus verò vbi essentialiter sunt diuersa, & vnum sine alio commodè consistere potest, vt post Decium in dicta rubric. de iudicijs. 2. lect. latè Iacobus Menochius lib. 6. præsumptionum, præsumptione. 3. ex numero. 16. vt in hoc de quo agimus casu, in quo licet interpositio cautionis *Inducatum solui* ad li-

tis contestationem videatur ordinari: quia
 tamen essentialiter ei non cohæret, non fa-
 cit rem integram esse desinere, prout ipsa
 contestatio faceret. Cuius rei optimum si-
 mile reperitur in l. 1. §. si parendi. D. de con-
 dictione causa dati. vbi institutus sub condi-
 tione dandi, animo parendi dedit, & nihilo
 magis ex eo videtur adisse, cum possit repu-
 diare, & datum quasi causa non sequuta con-
 dicere. Facit, præparatoria contractus, ip-
 sum contractum perfectum non reddere. l.
 contractus. 16. C. de fide instrum. l. si volun-
 tate. 8. C. de rescindenda venditione. vbi li-
 cet super venditionis contractu fideiussorum
 cautio interposita sit, adhuc tamen res inte-
 gra esse dicitur, adeo vt possint contrahen-
 tes ab ea nudo etiam consensu discedere;
 quod vbi res omnino est integra permittitur
 l. 2. illo tit. l. ab emtione. 59. D. de pactis. l. 1. &
 2. C. quando liceat ab emtio. disced. in quam
 sententiam. d. l. 3. extollit Carolus Molineus
 in consuetudinib. Parisiensibus. 2. p. §. 5. glo. 1
 n. 32. Potestq; non male induci Iulij Pauli sen-
 tentia in l. amplius non peti. 15. D. fem ratam
 hab. vbi in cautione de iudicio sistendo, quæ
 huic nostræ similis est, & ad iudiciorum insti-
 tutionem æque necessaria (vt latè suprâ in
 protheorijis ex nu. 1. præfati sumus) eius inter-
 positio-

*L. 1. §. si pa-
 rendi. D. de
 condict. cau.
 dati.*

positione Paulus ait, iudicium cæptum non esse, ea quippe ratione, nam qui illam interponit non petit, sed petere vult:

xo Ergo minus operatur mors, quoad voluntatis mutationem attinet, quam expressa reuocatio, & sane rectè, cessat enim morte voluntas. l. locatio. 4. D. locati. (quam exordiant à nobis relati in §. fin. numer. 4. Institut. de locatione.) reuocatio verò contrariam inducit. l. dispensatorem. 62. D. de solut. Item voluntatis cessatio quæ morte inducitur præsumpra est; quæ reuocatione expressa; & inde longè vtriusque dissimilem effectum quid multum? Deinde iudicij præparatoria, & in alio quoque casu morte non finiri, sed potius ad heredes transmitti, integrumque principalis causæ ius transferre probat bonorum possessio, quæ litis agnoscendæ gratia in querela testamenti concedi solet liberis. l. posthumus. 6. §. final. l. Papi- nianus. 8. §. 1. D. de inofficioso testa- mento. Vtteriùs licet decesserit dominus, eo tamen quod satisfactione pro procura- tore interposita obligatione adstringitur, in eadem voluntate durare præsumitur, ex Vlpiano in. l. si ego. 10. §. si res. D. de iure do- tium. eamque & ultra vitæ tēpus extendere, quo casu

42

quo casu mandatum morte non dissolui, certi iuris est, l. si verò. 12. §. fin. D. mandati. textus difficilis in l. si. in 1. par. D. de solutionibus iunctis his, quæ pro vera eius lectione & explicatione cum erudito Cuiacio lib. 4. obseruat cap. 38. notauimus in §. rectè num. 11. Insti. de mandato. Potestque & alia non in subtilis inter utrumque casum differentia constitui ratio, quoniam si satisfactione *iudicatum solui* interposita decedente domino, iudiciū suscipere cogi non posset procurator, (vti cōpellitur in dict. l. si defunctus.) obrem non defensionem committeretur: secus verò si prohibitus procurator sit à domino, quoniam tunc cum ex integro cauendum sit, nihil interest stipulatione commissa, ex posteriori agi. Fit tamen hinc cōsequens in d. l. si defunctus defensionem fuisse necessariam, indeque mandatum morte non extinctum ex Pomponio in l. fundi venditor. 33. §. item si amicus. D. de acquir. posses.

- 43 Ex qua interpretatione duo notabilia in praxi deducuntur, alterum quod cum hodie (vt iam supra admonuimus) in omnibus mandatis, & procuratorijs instrumētis satisfactio *Iudicatum solui* à domino constituenta interponatur, consequens est, mandatum ad lites morte non finiri, siue procurator fuerit constitutu-

stitutus praesens & acceptans: siue absens, dum
tamen postea acceptet, (licet ac sic magistrali-
ter eum nostris loqui) ex d. l. si defunctus con-
iuncta nona decisione Clementina: et de pro-
curatoribus docet Bald. in d. l. si defunctus
num. 1. & eo non relato Ang. hic num. 4. quam
tamen sententiam ita demum veram esse in-
telligit Bart. in d. l. si defunctus quoties de mi-
nus qui satisfactionem praestiterat idoneus si
de iussor est, iuxta ea, quae traduntur in l. scien-
dum 15. D. qui satisfacere cogantur, & diximus
supra in protheorijs num. 12. alias enim satis-
datio non efficeret rem esse non integram: se-
quitur Robertus Maranta, de ordine iudicio-
rum, 6. par. membro 8. num. 11. Suarez in l. 2.
titul. de las emplazamientos. §. nunc opportune nu-
mero 3.

Aliud etiam interposita stipulatione *Iudi-* 44
carum solui, posse procuratorem reuocari, ex
nostra l. si ante acceptum siue ea interposita sit à
reo, vt nonnulli hic contendunt: siue ab eodẽ
procuratore, iuxta aliorum opiniones: quod
tamen difficile videtur, ex Bartoli doctrina
hic num. 3. in fine docentis, quod si aliquis ab
initio defensor existat sine mandato, praestet
que actori satisfactionem *iudicatum solui*, eius
mutatio possit etiam contestatam inuito acto-
re fieri non poterit: nam cum ille defensor (inquit

48 L. Si ante acceptum iudicium. 7.

(inquit Bartolus) ceperit esse obligatus actori, ista actio non potest auferri ab initio. l. si stichum. 8. §. fin. verficul. Non tamen. D. de nouationib. Adde ego Bartolo, vltra alios, bellissimum Italia ni responsum in. l. Titius. 76. D. de procura- toribus, ibi. defensor cum satisfecerit, domoni loco ha- bendus est.

L. si stichū.
8. §. si. D. de
nouat.

44 *in* Ut sic constet tam ex parte defensoris, quam ex parte actoris, id est, tam ratione iuris quod in causa defensor habet, quam ratione obligationis, & actionis ex stipulatione iudicatum solui actori quæsitæ, reuocationem non admitti. Eademque & in ea quam procurator præstitit, posse animaduerti, cum ea præstita ipse, eiusque fideiussores actori ceperint obligari, cui inuito ius hoc auferri non potuit, ex l. C. ratione in. d. §. fin. ibi. *Non tamen si quis stipuletur sibi, quod mihi debetur auferri mihi actionem.*

45 *s* Verum quidquid velit Bartolus (quod tanti præceptoris, venerandique patris pace dictum sit) longe verius credo, & procuratorem præstita etiam satisfactione iudicatum solui, & defensorem etiam iam lite contestata posse prohiberi, neutroque casu eorum fideiussores teneri. Quod vt contra Bartolum ipsum verissimum ostendamus, aliena aut extranea non sunt inducenda testimonia, sed nostri

In nostri. I. C. Gaij in hac nostra. l. *si ante accep-*
sum. qui stipulationem non committi, quo
 l. casu prohibitus fuit procurator (omitto dis-
 crimem scientiæ vel ignorantia actoris, de
 quibus casibus nunc non dissero, agam ta-
 men postea) ante acceptum iudicium, præ-
 stita tamen iam satisfactione *iudicatum solui*, ini-
 tio huius legis admonuit, Idem & indefenso-
 re, etiam quo casu is iudicium acceperit, si
 eius qualitas fuit mutata, in versiculo. *Nam*
& alias responsum. in fine huius nostræ legis,
 qui etsi eo tantum casu probare videatur sti-
 pulationem non committi, quo mutata iam
 conditione acceptum fuit iudicium, ait enim
 Gaius. *Nam & alias responsum esse, si quis absentem*
defendens satisfecerit, deinde vel procurator ab eo da-
tus, vel postquam heres ei extiterit, iudicium accepe-
rit, fideiussores non teneri. Idem etsi mutatio
 post acceptum iudicium contingat asseren-
 dum est ex nostræ legis principio, iuncta ex-
 positione Accursij, quam ceteri omnes se-
 quuntur. Illa namq; verba *ante acceptum iudicium*,
 non iuris mysteriū, sed facti notant cōtingen-
 tiā, ut Angelus animadvertit, cum & post, pos-
 sit, dum tamē causa adsit procurator prohiberi,
 l. post litem. 17. de procuratoribus. unde sic
 etiam lite contestata posse similiter defen-
 sorem vetari: alioqui dicendum, potentius

Noster tex-
tus.

42 L. Si ante acceptum iudicium. 7.

ius defensoris, quam procuratoris esse: quod
etiam nemo dicit, si modo sapiat. Potestque
considerari, reuocationem procuratoris satis
facientis in eius commodum & utilitatem rem
que verti, cum eo ipso mandatum expiret, sic
que eius fideiussores liberentur, ex vulgatis.

46 Nec obstat inductio d. l. si iudicium. 8. §. fin.

D. de nouationibus quoniam iam in primo,
quam in posteriori casu, quories, inquam, vel
procurator prestita iam satisfactione iudicium
satis facit, vel defensor lite iam conte-
stata personam mutat, aut propterea expressam
prohibitionem, que causa cognita admitti
debet, litem deserit vel inuitus, vel sponte &
alio, ex integro semper cauendum erit acto-
risne alias iudicium in posteriori hoc casu il-
lusorium redderetur: quo casu nullum ei pre-
iudicium fit, nec dici potest inuito actionem
tollit, cum non tollatur, sed potius non erit,
interueni, videlicet, noua satisfactionis. Quo-
modo supplendam & explicandam Bartoli
doctrinam d. nu. 3. ver. Sed quomodo ab iniurio. exi-
stimo.

47

L. Titius 76.
D. de procu-
ratoribus.

Quam non magis probat d. l. Titius. 76. D.
de procuratoribus, quoniam etsi verum sit
prestita à defensore satisfactione, domini lo-
co habendum eum esse: non tamen inde fit
consequens non posse eum reuocari: siquidē
& pro-

& procurator etiam nulla satisfactione inter
 posita) possit nem ante litem dominus litis
 & causa dicitur. l. procuratoribus. u. q. i. post
contestaram litem dominus effectis. d. nulla dubita-
rio. 23. ibi. verore dominum litem procuratorem effe-
ctum. C. de procuratoribus, & tamen recte
 tunc, causa tamen prius cognita, potest reuo-
 cari. l. post litem. 17. D. de procuratoribus.
 Præterea considero ideo in d. l. Titius quam
 male in procuratore accipiunt ibi, interpre-
 tes, quibus Accedit Eguinarius Baro, defen-
 sorem iudicium etiam inuitum post satisfac-
 tionē accipere cōpelli, quoniam desijt reus esse
 soluendo, partūque defensori præstauerit. Præ-
 tor si eum non cogeret iudicium accipere,
 cum ad fideiussores eius actor ire posset & hi
 quidquid præstarent, à defensore consequi
 possent, quæ ratio Iulianam l. C. mouit. Ergo
 extra fit non obscure, quo casu reus esset sol-
 uendo, atque ex integro caueret actori, po-
 tuisse ab eo etiam iam lite contestata prohi-
 beri defensorem, cum actoris conditio dere-
 rior non fiat. Cuius non interest ex hac, vel ex
 illa satisfactione rem indicatam consequi, dū
 ea semper iudicio factō parata sit, qua vnica
 tione cum M. Fullio in oratione pro Quin-
 tio, & Iacobo Cuiacio libro. 10. obseruat ca-
 pital. 29. inductam stipulationem *iudicium*

malud

44 L. Si ante acceptum iudicium. 7.

solui. supra in prothebrijs in initio admonuim⁹
211. Maiorem difficultatem continet sequens
48 argumentum à diuisione cum Bart. supra nu.
12. inductum, ex quo probari videbatur nulla
ex clausula satisfactionis *Iudicatum solui*, eâ hic
committi potuisse. Nodum hunc ut dissoluât
46 authores in varias feruntur opiniones: quorû
nonnulli ex clausula *de re iudicata*: alij ex clau-
sula *de re defendenda*: alij ex clausula *de dolo*, com-
missam stipulationem contendunt, atque pro-
pter diuersas has sententias, diuersas lecturas
huic legi assignari constat ex Accurs. nostro
verb. *Acceptum*. Bart. num. 1. versi. *Huius timore.*
& reliquis omnibus antiquis, qui eas explicât
& prosequuntur, & cum nos d. num. 12. ex Bar-
tolo pispulationis gratia, nulla ex clausula cõ-
mitti potuisse ostenderimus: Accursius versa
vice ex omnibus commissam fuisse ostendit.
d. verbo. *Acceptum*. Ergo quæ earum opinio
verior sit: quæ iuris & artis nostræ principijs
magis consona: quæ denique T. Gaij verbis &
menti magis quadrans, discutiendum nobis
erit: Id explicatio huius capituli, ex postulat,
47 quod cum profectitiam dotem, non quidem
exilem aut tenuem, sed fertilem & diuitem
habeat, aduentitia & exterâ ditandus non
est, ut aliqui ex nostris antagonistis existima-
runt, qui per emendatâ (ut aiunt) suffragia am-
bulan

L. Titius 6.
D. de procu-
ratoribus.

bulātes, cum locupletissimum hoc nostrā le-
gis patrimonium, vel eos lapisset, vel ab eis
percipi non posset, tortupla eius Mœandra
navigare nō ausi, auditores suos nugis & fabu-
lis pluribus prælectionibus captarūt, quousq;
nos, quā iter agēdū esset ostēderemus: quē ad
modū & quā fuisset incipiēdū, vti ex eorū scri-
ptis, post nostrā traditis deprehēdit haud obscun-
re poterit. Sed iam ad Accutsum & antiq-
uiores.

Prior ergo opinio ab Accutso verb. *commisit* 49

tatur, verbi *committi*, & de verb. *acceptum*, in initio
recitata est; Rogerij assertentis ob rem non de-
fensam stipulationem hic fuisse commissam:
quoniam etsi verum sit rem fuisse defensam,
actumque iudicium cum eo procuratore quē
ignorante actore reus prohibuit, & reuoca-
uit: cum tamen eius conditio mutata fuerit
de habente mandatum in non habente, aliud
prorsus iudicium est, quam pro quo fuit satis-
datum: & ab alio defensum, quam quem de-
fensurum fideiussores repromisserunt: & cum
personā, aut saltem eius qualitatis mutatio fa-
cta fuerit, per inde est ac si non fuisset defen-
sum: indeque recte Gaius ob rem non defen-
sam stipulationem committi docet.

Verū hanc Gaij mentē nō fuisse ex eo fit
aperū, quoniam vt ex clausula *de re defendenda*

stipu-

l. 2. §. 1.
§. 2. d. 2. 108
§. 1. d. 7. 1
d. in unum hic

Rogerij opi-
nio ob rem nō
defensam cō-
mitti hic sti-
pulationem
existimatis.

Rogerius no-
tatur.

48 L Si ante acceptum iudicium. 7.

Stipulatio non committatur, satis est non ab eadem persona, qua stipulatione comprehensa est, sed etiam à quacunque alia rem defendit. si quis. 3. §. si reus. ibi, si nemo eum defendat. supra hoc titu. ubi si reus qui iudicatum solui promisit, postea absens factus sit, (vel demens, ut in Pandectis Florentinis) tunc obratio non defensam committetur stipulatio, quando nemo eum defendat: quoniam, ut generaliter Ulpianus in dict. l. 3. §. ob rem. ait, obratio non defensam stipulatio non committitur,

L. 3. §. si reus. §. obratio. l. 5. §. Nunc videamus. b. t.

ergo propter
dicitur de obratio
de obratio
id est iudicium
satis est
iudicium

quandiu potest existere qui defendat. Rursus idem Ulpianus in l. iam camen. §. si nunc videamus supra h. t. qualis defensor requiratur, & quarum personarum, nec clausula de re defendenda committatur, tractans, resoluit quod si quidem ex personis quæveratis in defensionem quis succedat, palam est recte rem defendi, nec stipulationem committi. Idem quoque si extrinsecus defensoris persona interveniat, si modo is (petente auctore ut ego existimo) paratus sit rem boni arbitrari defendere, hoc est satis dare se defensurum: vel etiam si sine ulla satisfactione non sit admissus, quia sibi imputare debet, qui talem defensorem admisit. Ergo si res defensa dicitur, ut stipulatio ex clausula de re defendenda, non committatur etiam quo casu extrinsecus persona defensoris in-

ergo propter
dicitur de obratio
de obratio

ergo

teruc-

terueniat: longe magis idem dicendum erit,
 quando eadem persona quæ stipulatione cõ
 prehensa est rem defendit, etiam si eius quali
 tas & conditio mutetur; quod enim in dua
 bus personis receptum est, nempe & rei satis
 dantis & defensoris extrinsecus superuenien
 tis, quare in vna eademque recipiendum nõ
 est: vt in alio proposito argumentatur Vlpia
 nus in nobis, illo suo responso relato in l. sin
 gularia. c. D. si certũ petatur: ex quibus iam
 constat aduersus Rogerium in hac nostra. l.
si ante acceptum, ex clausula. de re defendenda, id est
 ob rem non defensam, stipulationem com
 missam non fuisse, ergo cum commissam in
 prima huius capituli parte doceat Gaius, alia
 iuris ratio querenda est.

57
l. singularia
u. g. D. si certũ
petatur. vob. ad
l. iiii.

Illud tamen antequam hinc abeamus ex
 superiori obseruatione tam vere, quam noue
 (nisi ego fallor) pro explicatione nostræ le
 gis descendit: quod est, ne ex cæteris clausu
 lis, videlicet *de re indicata, & de dolo malo* stipula
 tio *inducatum solui* committatur, mutatio non
 solum personæ, sed & conditionis siue quali
 tatis eius præter: vt constat ex nostra eadem
 lege versi *quæ si quis* versiculi *Nam de stipulatio.*
 versic. & *ideo,* & versi. *Nam & alias* latiusque in
 fra dicemus, id tamen non admittitur in
 clausula *de re defendenda*, sufficit enim à quo

51
Noster tex-
tus.

50. *L. si ante acceptum iudicium. 7.*

cunque defendi: committereturque tunc, si vel res in solidum defensa non sit, vel non loco idoneo, alijs ve in casibus, quorum meminimus supra numero 17. itaque ex eo quod res non a satisfacente, sed ab alio defendatur corrumpi stipulationem non dicemus, quod an ad hanc legem alij confiderauerint, diligentis lectoris iudiciu est.

52

Hugo patat
eccl. clausula
de dolo com-
mitti.

Sequens nostrae legis lectura (ut antiqui aiunt) siue interpretatio, est, quam ex Hugone insinuauit noster Accursius verbo *committatur*. in fine. & verbo *Acceptum*. versiculo. *Idem si dicas, tertio*. Bart. d. num. 1. referuntque posteriores, nouissima, videlicet, ex clausula stipulationis *Iudicatum solui* nempe de dolo, idest, dolum malum abesse abfuturumque esse, commissam eam fuisse. Neque enim caret dolo reus, qui actore non certiorato prohibet procuratorem; ut sic cum eo homine iudicium accipiatur, & disputetur, qui legitimam personam in eo non sustineat: cum nec suo, nec alieno nomine iure defendat: aduersus quem lata sententia ex clausula *de re iudicata* neque dominum ex regula l. Plautius. 61. D. de procuratorib. neque eum, quia nulla aduersus ipsum actio erat, li-

gare poterit. ergo dominus, qui procuratorem constituit, pro eoque satisfecit, mox autem illum actore ignorante prohibuit: eum iudicem etiam circumducit: aliud enim simulavit, aliud egit: ergo dolum commisit, ut Caio Aquilio (qui primus de dolo formulas proposuit) placuit apud Marcum Tullium lib. 3. de natura deorum. lib. 3. de officijs. eidemque Ciceroni in Topicis. Servio Sulpitio in l. 1. D. de dolo malo. Sexto Padio in l. iuris gentium. 7. §. dolus malus. D. de pactis. Iulio Paulo lib. 1. recept. sent. tit. 8. Aurelio Augustino. tom. 8. Psal. 3. 14. 31. & 49. & tomo 9. cap. 1. Ioannis tractatu. 7. & rursus tomo. 10. lib. 30. homiliarum: homil. 20. quorum sententias aduersus Labeonem, & Ulpianum grauiter & docte defendit Hispanus Petrus Velleius Gueuara lib. singulari de definitione doli mali. Ergo dolus & fraus domini nocere ei debet, non actori: qui iusta & probabili ignorantia ductus cum eo homine causam egit, quem dominus suo nomine adesse initio voluit, aut saltem simulauit: alioqui iusta & probabilis ignorantia abesset actori, quod tam bene fundati iuris prudentia non patitur, ut latius infra

53

55
iuris gentium
recept.

l. Plautia
D. de iurac.
recept.

52 *L. si ante acceptum iudicium. 7.*

insinuatque Gaius, ibi. & actor ignorans. & ibi quod si quis sciens. primo etenim in casu eo quod ignorantia adfuit ex parte actoris, etiã post prohibitionem stipulationem committi, docet, sequenti, quia prohibitionis scientiam habuit, non item. Committi præterea dolus à reo potuit, & in ipsa quoque sententia, si iudicem falsis instrumentis, testibus & allegationibus decipiat, vt pro eo sentiam ferat: sicque res non viri boni arbitrio, sed dolo se, & fraudulentè agatur. ex quibus Accurs. d. verbo. Acceptum an sine, Hugonis opinionem defendi posse putat.

54. q. Eam tamen improbat Bart. d. nume. 1. Raphael Cuman. num. 5. & sane rectè, quoniam stipulatio ob clausulam de dolo ad interesse committatur ex ratione. l. iudicatum. 9. l. nouissima. 19. infra eod. ligaueritque sententia reum eodem modo, quo ligaret si prohibitus procurator non fuisset, vt ex huius legis principio constat, nihil interest actoris ex clausula de dolo agere. Quinimò, si memineris eorum, quæ supra in protheorij diximus numero 5. in principio ex ea committi non potuit, cum ex clausula de re iudicata fuisset commissa (vt mox audiemus) ex qua si stipulatio iudicatum solui commissa sit, euanescent ceteræ, quæ ob hanc solum interponuntur. dict. l. si ac:

si accepto. 20. D. de acceptilat. d. l. cum qua
 rebatur. 13. versiculo *proinde* infra. Cod. Dein-
 de cum pro actore iudicatum fuit, nihilque
 ei dolus obfuerit, neque effectum habuerit,
 qui potuit ex eo stipulatio committi? ut in
 alio p. oposito dicebat Vlpianus in l. i. in fin.
 D. quod quisque iuris. *quid enim* (ait ille) *obfuit*
comatus, cum iniuria nullum habuerit effectum? Deni-
 que si ex clausula de dolo comissa fuisset stipu-
 latio, Gaij ratio in versu *Nam* *vi committatur*, esset
 inepta, cum non ex mutatione committeretur,
 vel non committeretur, sed ex dolo.

Ergo cum ex argumento à diuisione reli-
 quin iam sit ex clausula de re iudicata com-
 missam stipulationem hic fuisse, quæ fuit an-
 tiqui Ioannis Glossatoris opinio ab Accur-
 sio hic verbo, *committatur* & verbo, *acceptum*.
 versu. *Item si dicas secundum* relata, & à Bar-
 tolo, dict. numero. 1. semel & iterum sequu-
 ta, quid ex hac lege, & regulis stipulationis in
iudicatum solui constet, è re iam erit ostendere,
 quod sanè non erit difficile, si, qui obstat ex
 Plautio scrupulus remoueamus; namque
 cum hic prohibitus fuerit ante acceptum iu-
 dicium procurator à domino, & post prohi-
 bitionem adhuc se liti obtulerit, sententia in
 eo iudicio lata eum, non vero dominum li-
 gare debuit ex dict. J. Plautius. & l. si non ob-

55
 Ioannis opi-
 nio verior.

L. Plautius.
 D. de procu-
 ratorib.

54 L. si ante acceptum iudicium. 7.

tulit. 4. in prin. D. de re iudic. l. si procurator
28 §. fin. ibi quia nec iudicati mecum agi potest. D.
de procuratoribus. Regia l. fin. versi. mas. §. tit.
5. part. 3. vbi multa Gregorius Lopez, & plura
Bernardus diaz regul. 681. vbi plures refert
eius additionator. Vnde cum alia sit, quam
pro qua fideiussores satisdederunt (interpo-
luerunt enim fidem suam, sponponderuntque
eam sententiam se præstaturus quæ aduersus
dominum lata fuisset) eos teneri iniquum ef-
set, cū in id tantum obligentur, in quod obli-
gari voluerūt, vt iam diximus in protheorijs,
ex quibus consequitur ex clausula *de re iudicata*
stipulationem committi non potuisse. Scru-
pulum remouet Ioannes, quod etsi regulari-
ter sententia lata aduersus procuratorem qui
sine mandato experitur, quia iam prohibitus
est, non liget dominum, sed ipsum procurato-
rem: in hoc tamen casu dominum ipsum li-
gat, quia videlicet procuratorem actore non
certiorato reuocauit, cui iniquum esset pro-
babilem ignorantiam obesse. Accursius
Ioannis & opinionem: & explicationem se-
quitur, Bartolus sententiam probat, solu-
tionem non probat. Ego Ioanni & Accur-
sio assentior, nec multum distare Barto-
lum puto: & rem sic explico, quoties man-
datum procuratori meo, vt is meo nomi-
ne

ne in iudicio experiatur, dedero, satisfactio-
ne *inducatum solui* pro eo interposita (qua
t non ab ipso, sed à me litis domino inter-
ponenda est. l. si ad defendendum. 10. in
fra. h. t. docuit hic Accursius verbo, *pro-
hibitus*. Quamvis enim Paulus Castrensis nu-
mero 1. exiltimauerit, dicamus id obiter,
satisfactionem *Inducatum solui*, non principa-
lem dominum, sed ipsum procuratorem in-
terposuisse; quo casu cum aduersus fideiuf-
sores actor ageret, excluderetur ab eis, eo
quod tempore fideiussionis procurator man-
datum habebat, quod si reuocatum non
esset aduersus dominum, non aduersus pro-
curatorem sententia lata esset, vti latius Ca-
strensis prosequitur: mihi tamen magis pla-
cet Accursius, loquitur l. C. Gaius, quo
casu procurator cum mandato ad iudicium
acceserat, licet illud postea reuocatum fuis-
set: atqui pro defensore, qui cum mandato
accedit ipse dominus satisfacere debet. l. si
ad defendendum. 10. infra. h. t. l. qui proprio.
46. D. de procuratoribus. §. si verò. Institu-
de satisfactionibus. Deinde si in casu huius le-
gis procurator satisfecisset, cum se liti obtu-
lisse videbatur, & inde sententia aduer-
sus eum, nõ aduersus dominum ferenda esset,

56

*Satisfactio In-
ducatum sol-
ui à quo fue-
rit hic inter-
posita.*

77

*capitulum
de iur. iud.
de iur. iud.
de iur. iud.*

*capitulum
de iur. iud.
de iur. iud.*

*capitulum
de iur. iud.
de iur. iud.*

libro 1. titulus 1. de iur. iud. c. 1. ex
mobiis

56. L. si ante acceptum iudicium. 7.

ex supra animaduersis, tenerenturque fideius-
fores cum idem iudicium quodammodo mā-
sisset saltem quo ad eorum satisfactionem, quod
tamen admittet nemo) illudque non reuoca-
uero, sed substinero: & secundum ve. itatem
& iuris interpretationem stipulationem cō-
mitti, firmamque manere dicemus, estque is
indubitatus casus secundum bene fundatam
dicendi rationem: in eum enim satisfactio in-
terposita fuit. Idem t̄ eodem iure dicendum
est, quodies datum procuratorem ignorante
actore prohibuit: quoniam licet, ut committa-
tur stipulatio non sufficiat cum ea persona ac-
ceptum fuisse iudicium, quæ stipulatione cō-
prehensa, est sed oporteat etiam eandem per-
sonæ qualitatem esse, quæ stipulationis inter-
ponendæ tempore fuit, ut hic Gaius in versu.
Nam ut committatur. mutataque sit procurato-
ris qualitas hoc casu de habente mandatam
in non habente, ut nostri aiunt, Iuris tamē in-
terpretatione fingitur nō mutata, ex eo quod
non peruenerit prohibitio, hæcque mutatio
in notitiam aduersarij. Ergo quemadmodum
stipulatio committeretur, verè nunquam cō-
ditione mutata committitur, & cum fingitur
eam mutatam non fuisse, idque est quod C.
noster insinuare nisus est illis verbis, *Et actor
ignorans.* neque nouum est aut insolens opera-
ri idem

57
Noster tex-
sus.

si idem fictionem in casu ficto, quod operatur veritas in casu vero. vulgaris l. filio quem pater. 23. D. de lib. & posth. dixi aliud agēs in prin. nu. 5. Inst. quibus mod. testam. infirmen. passimq; notat Bart. & reliqui post eum in l. si is qui pro emptore. D. de vsucap. Vnde (vt paulo superius dixi) iam intelliges qua ratione hic scripserit Gaius in initio, ante acceptū iudicium ignorante actore procuratore prohibito, si adhuc cum eo actum sit, nihil aliud dici posse, quàm stipulationem committi. Itē & quod Modestinus scripsit in l. si procuratorem. 65. D. de procurator. sub versic. *Itaque etsi postea mutata voluntate procuratorem esse noluerit, tamen iudicium, quo quasi procurator expertus est, ratum esse debet.* quod sequutus fuit Greg. IX. in cap. mandato. 13. de procurat. *Mandato procuratoris post litem contestatam à domino reuocato: si hoc ignorante iudice, vel aduersario factum fuerit: iudiciū quod idem quasi procurator postmodum expertus est, ratum esse debet.* Hucque pertinet text. in l. 1. versic. *itaque.* C. de satisfando iuncta Accursij explicatione ibi, verbo, *noluerit.* *Itaque etsi postea mutata voluntate (aiunt Cæsares) procurator esse noluerit, tamen iudicium quo quasi procurator expertus est, ratum habere debet.* Ecce quæ in d. l. si procuratorē. proposuit Modestinus ab Imp. & Pontifice in d. l. 1. & in d. c. mandato. trans-

L. si procuratorē. 65. D. de procur.

Cap. mandato. 13. eod. in Decretal.

L. 1. C. de satisfando.

58 L. Si ante acceptum iudicium. 7.

cripta verba: ex quibus omnibus constat ratum illud iudicium esse, quod ignorante actore cum prohibito procuratore actum est. Quod & probat text. in capit. ex parte Decani. de rescriptis, & per argumentum à contrario text. in capit. 3. de procurator. vbi tunc demum inuvalidam esse sententiam cum procuratore reuocato latam Pontifex docet, cum aduersarius reuocationem scierit. Con-

L. 24 tit. 5.

P. 3.

2170099 d. J.

.Q. 7 d. 5101

2170099 d. 51

cordat text. de iure Regio in. l. 24. ibi. *Impero quando assi lo quiere toller de uelo fazer saber al juez, o a su contendor: E non lo faziendo saber assi, deue valer lo q el primer personero razonare, e fiziere en aquel pleyto tabie como si no lo ouiesse tollido.* tit. 5. p. 3. † expendo verbū *ratum*, in dictis locis repetitum, quod quid aliud quam *firmum*, *fixum* *constans*, *immobile* significat apud Tull. 2. de natura deorum. *Qui quum tam certos cæli motus, tam ratos astrorum ordines, tamque inter se omnia connexa & apta videret, & paulò post. Astrorum in omni aternitate rati & immutabiles cursus, & in Academicis quæstionibus, verum illud certum, comprehensum, perceptum, ratum, firmum, fixum fuisse vis, & passim alibi: etiam apud nostros Iuris Consultos, vti plena manu ostendit eruditus Barnabas Brissonius libro decimosexto de verborum significatione pagin. 553. quemadmodum † & ratum ac firmum illius testa-*

-shuatt. 913

hos . 81 . 01

latem 011

al sh. J. 1. J.

.ohatshjst

scripsit

H

men-

mentum iure civili Romanorum dicimus, qui cum in ciuitate esset illud ordinauit, postea tamen captiuus apud hostes decessit. vt in §. eius, qui apud hostes. 6. Institutis quibus non est permillum facere testamentum, & tamen constat stricto iure propter superuenientem capitis diminutionem irritum esse. ita in §. alio quoque modo, & in §. non tamen. Institutis quibus modis testamenta infirmentur, idque inductum propter legis Corneliae fictionem, quae eum paulò ante captiuitatem mortuum fuisse fingit, vt latè in dictis locis scripsimus. Idque non sine ratione, vt captiuorum iura conferrentur. Pari ergò ratione vt iudicia bona fide capta rata sint, quorum publica quoque est causa, cum procuratorem, qui ignorante actore prohibitus est, & à dño reuocatus, non reuocatū nec prohibitū esse fingit: fauetque eo casu iustae & probabili actoris ignorantiae: vt & alias saepè. l. Eius qui. 4. i. ibi. *si modo ipsi quoque ignorassent.* D. si certū petatur. l. cū quis. 38. §. i. ibi. *& debitor ignorans soluerit.* D. de solu. quae duo Africani responsa licet in dissimilibus speciebus loquatur: illud in mandato morte madatis extincto, hoc in eo quod contraria voluntate fuit reuocatū, semper tamē actoris, siue debitoris probabili ignorantiae

id tribuunt, vt quo ad eos nec extinctum, nec reuocatum mandatum censeatur, suntque non dissimiles decisiones in l. sed et si. 6. §. 1. D. de institor. actione. in l. vero procuratori. 12. §. 1. l. si quis seruo. 18. l. si seruus. 32. l. qui hominem. 34. §. si Titium. D. de solutio. in l. sed & socius. 17. §. 1. cum lege sequenti. D. pro socio, & noua Clementis Papæ decisio in clem. 1. de renuntiatione.

Ex quibus illud in praxi receptum est, reuocationem procuratoris à constituyente factam, nisi parti aduersæ, ac iudici nota sit, reuocantem non releuare, quo minus ex gestis cum eo teneatur, vt iuxta communem opinionem resoluit Benedictus Capra regula 58. numer. 3. & regula 59. numero. 23. Alexan. consilio 83. numer. 8. volum. 7. Abb. in capit. in nostra. de procuratoribus. latè Baldus in l. mandatum. C. mandati. & copiose Felinus in capit. ex parte Decani. de recip. Ioseph. Mascardo, de probat. vol. 2. conclus. 1015. numer. 5. qui cum alia pro hac opinione adduxerint, potuissent allegare nostram hanc legem. *Si ante acceptum. 7. D. iudicatum solui*, quæ eam enixe probat in principio: quod sic explicatum concinit versicu. *Nam vt committatur*, infra quoniam et si vere mutata fuerit personæ qualitas in

Renocatio
procuratoris
nota esse de-
bet aduersa.

eo casu, quo reus procuratorem ignorante actore reuocauerit, ac prohibuerit, perinde tamen est, ac si mutata non fuisset: unde fideiussores quoque tenentur, quoniam iuris interpretatione est hoc illud idem iudicium, pro quo intercesserunt.

Ex quibus descendit explicatio & dissolutio tertij argumenti, quod ex versiculo *quod si quis* aduersus principium huius legis supra cum Barto. hic construximus. Quoniam, etsi verum sit, tam in principio legis, quam in versic. *quod si quis* ante acceptum iudicium prohibitum fuisse procuratorem: unde quemadmodum in primo casu stipulatio committitur, committi debuit & in altero: Aut, quemadmodum non committitur in hoc casu, nec committi debuit in illo. Est tamen (vt iam audistis) inter vtrumque longe dissimilis ratio, cum mutata conditione procuratoris ignorante actore perinde sit, ac si non sit mutata; maneatque iuris interpretatione & fictione illud idem iudicium, pro quo fuit satisdatum: eo verò sciante, sit aliud valde dissimile: cessat enim eo casu illa æquitatis ratio, ob quã idem iudicium intelligitur, estque quid sibi imputet actor, qui cum sciret procuratorem prohibitum adhuc cum eo egit, absque

61

Noster textus in princ. & vers. quod si quis.

eo quod ex integro sibi iudicatum solui promittetur, quemadmodum nec liberantur debitorum, in d. l. eius qui in provincia. 41. D. si certum petatur qui cum scirent serui kalendario præpositi conditionem mutatam, ei solunt. quod pertinent omnia quæ de mutatione qualitatis personæ, hic Caius adducit, qui, ut ego existimo, ex hoc versiculo *quod si quis sciens*. ad finem vsque huius legis, eandem semper retinuit speciem, quamuis eruditi viri aliud putauerint, Aio eandem retinuisse speciem in actore, nempe ut eo sciente contigerit qualitatis mutatio in procuratore, siue defensore, de qua in versiculo. *Et ideo*, & in versiculo, *nam & alias*. quod euidenter probant illa verba, *siue etiam prohibitus acceperit*. d. versiculo. *Et ideo*. ubi Caius probat, quod si procuratoriam prohibitus iudicium acceperit, stipulatio non committitur, qui casus nisi sciente actore eueniret, contrarium esset respondendum, iuxta eiusdem nostræ legis principium. Ergo ne inuicem contraria respondere Caium dicas, necessario fateri debes & in principio, & in hoc versiculo. *siue etiam prohibitus*. loqui de prohibito procuratore iudicium suscipiente, ibi actore ignorante, hic vero eo sciente, ut hinc iam constet verissimum esse quod putamus, ex hoc versiculo. *Quod si quis sciens*

Sciens. eundem casum semper I. C. retinere, quando huius modi qualitatis mutationes siue de habente mandatum, in non habentem, siue de non habente in habentem contingunt sciente actore.

Sed iam vos audio iterum contra hanc meam existimationem, eundem versiculū. *quod si quis sciens.* obijcere, constat enim in huius legis principio Caium loqui de procuratore suscipiente iudicium post prohibitionem, ignorante tamen actore: eundemque casum retinere in versiculo *quod si quis sciens.* sciente eodem actore; ergo ne eundem postea inculcare dicamus ind. versiculo *siue etiam prohibitus acceperit.* quod utique esset ineptum: consequens est aliquod sacramentum latere in posteriori hoc membro. Ecce (nisi ego fallor), est usque adeò necessaria eadem qualitas quæ erat tempore satisfationis in persona procuratoris, siue defensoris: ut et si postquã cõstitutus quis est procurator heres existat dño, nihilo magis stipulatio cõmitatur siue heres existat dño qui in eadem voluntate duravit, siue ei qui eũ iam prohibuerit: quoniã ea iudicij mutatio siue trãslatio, aliud constituit quam pro quo satisfatũ fuit: quæ (nisi ego erro) est sententia illorum verborum. *Et ideo si is qui procurator datus est, heres*

62

Noster tex. in versi. siue etiam prohibitus.

exti-

64 L. Si ante acceptum iudicium. 7.

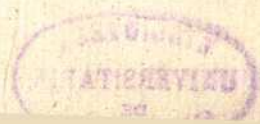
extiterit domino, atque ita iudicium acceperit: siue etiã prohibitus acceperit, non committitur stipulatio. quã si respuas, eadem sæpius Caium inculcasse fa-
teri oportet, quod tamen nemo dicit.

63 Succedit explicatio quarti argumenti cù eod. Bart. d. nu. 1. à. nobis supra nu. 26. inducti, quod tamen ex his quæ in enarratione rationis Gaij in versiculo, *nam de committatur.* nu. 38. & paulò superius. nu. 55. facile dissoluitur. Recte enim Bart. Angelus & cæteri hic contendunt, mutationem qualitatis procuratoris ignorante actore contingentem stipulationem non corrumpere, quoniam sententia postea lata eodem modo ligat dominũ, quo cum ante reuocationem ligaret: estque acti qualitas mutata non fuisse. Quod quia latè supra diximus, sæpius inculcare nihil attinet.

64 Ergo qui procedat quod Iulius Paulus ait in. l. seruus. 14. D. de his qui notantur infam. manere idem iudicium & si translatio personæ fiat, quod è regione est Caio in versiculo. *Et ideo.* animaduertuntque Accursius hic verbo, *stipulatio.* Bart. sub eodem nu. 1. iam audiamus oportet. Est enim maxime difficile quod in hoc versiculo. *Et ideo.* Gaius ait, cum generaliter cautum sit instantiam † cum defuncto cæptam, id est iudicium iam inchoatum, in eius heredem transire, siue actor fue-

L. Seruus. 14
D. de ijs qui
not. inf.

rit

rit defunctus. l. si petitor. 31. D. de iudicijs. l. filius. 21. versicul. *multo magis*. D. de inoffic. testamento. l. si operarum. 29. D. de operib. libertorum. siue reus, ex d. l. si seruus. 14. D. de his qui notantur infam. l. si eum hominem. 34. D. de fideiussor. l. 2. §. fina. D. de prætor. stipul. l. 1. C. si pend. appellat. Ex quibus videbatur cœptum cum procuratore iudicium (cœptum enim est interposita satisfactione *iudicatum solui*. dict. l. si defunctus. 15. D. de procuratoribus.) qui nomine domini, eiusque mandato litē agit, morte domini nō finiri, lōgeq; minus eodem procuratore herede instituto.

Deinde, quia etiam constat non modo ex parte actoris translationem litis in procuratorem fieri posse. l. in causā. 27. §. si ex parte. D. de procurat. Quo casu stipulatio *iudicatum solui*, à reo facta, domino qui satis accepit cōmittitur: sed etiam ex parte rei, ita vt solemniter pro eo *iudicatum solui* satisfactione caueat. l. qui proprio. 46. D. de procuratoribus. Quem admodum & dominus siue actor, siue reus, vti ante litis contestationem mutandi procuratoris, vel accipiendi iudicij liberam potestatem habuit, sic à procuratore in se iudicium transferre poterit post litem contestatā, sed causa cognita. l. ante litē. 16. l. post litem. 17. & sequē. l. in causā. 27. D. de procurat.

66

L. in causā.
27. §. si ex parte. D. de procurat.

omnibusque his in casibus iudicio translato
Noster tex. *iudicium solui* stipulatio cum committatur.
vers. Et ideo. d. l. in causâ. § sed et si procurator. Idem etiâ
 & in hoc versu. *Et ideo* dicendum erat siquidē
 quo casu is, qui procurator datus est heres
 existit domino, cum post aditionem heredita-
 tis eius referat & repræsentet personam, iux-
 ta vulgaria, & dominus quoque rerum & iu-
 rium, quæ in ipsa hereditate erant, efficiatur,
 veteres enim heredes pro dominis appella-
 bant. §. fin. Instit. de hered. qualit. & diff. ubi
 etiam obseruauimus: in dominium transla-
 tum iudicium videbatur, stipulationemque
 commissam, duo hæc quæ maxime obstant
 huic versiculo *Et ideo*, argumenta suo ordine
 clarioris doctrinæ gratia dissoluamus oportet,
 sic enim fiet ut omne quicquid ad Caium
 spectet in medium proferamus.

67 Primum ergo non obstat, quoniam quam-
 uis verum sit interposita satisfactione *iudicium
 cum solui* quodâmodo iudicium capium dici
 posse, saltem quo ad hoc ut illud accipere de
 functo dño procurator cogi possit ex d. l. si de
 functus, vere tamē captū nō dicitur ante litē
 contestatā, uti ex pluribus eiusdē tituli *de pro-
 curatoribus* capitibus deprehenditur: & ex l. am-
 plius nō peti. 15. D. rē ratā haberi. vnde cum in
 hoc versicul. *Et ideo.* ante litem contestatam
 domi-

dñs decesserit, cōstituto procuratore herede facto, cœptā nō fuisse instantiā, cōsequēs est, indeq; iure optimo Gaiū scribere stipulationē nō cōmitti, quoniā si cū eo procuratore deinceps sciens actor agat, eius iā mutata cōditione, aliud prorsus iudiciū est, quā pro quo fuit satisdatū. Plane in. d. l. seruus. 14. D. de his qui notātur infamia, iā cœpto iudicio defunctū decessisse manifestē cōstat: tum ex verbis eiusdē legis. *Servus eius nomine noxale iudiciū dñs acceperit.* tū ex sentētia, quoniā alias defuncto dño extingueretur eius obligatio, & servus ex solā sua obligatione, & suo nomine cōveniretur, essetq; infamis, vt recte inibi insinuavit Iulius Paulus. *Ex eodē iudicio dānatus nō est famosus, quia nō suo nomine cōdenatur: quippe cū initio lis cū eo cōtestata nō sit.* Aduertitq; ibidē Albericus sub. n. vi. Sed adhuc vrgere poteris ex d. l. si defunctus 15. D. de proc. quæ probat eo quod interposita sit satisdatio *iudicatum solui*, etiā absq; contestatione, iudiciū cœptū dici: indeq; instantiā in heredem trāsire, ex supra adductis. Vnde cū in hoc vers. *Et ideo* interpositā eā stipulationē sine serupulofatēdū sit, qui enim dubitaret Gaius, an cōmitteretur, ea nō interpositā: cōsequēs est cœptū cū dño iudiciū, eiusve procuratore illi^o nomine: defuncto dño cū eodē procuratore finiēdū esse: maxime eo herede facto

d. l. seruus.

L. si defunctus. 15. D. de procurat.

Quare ut hæc & alia multa, quæ in d. l. seruus, & in d. l. si cum hominẽ. Bald. Angel. Albe. & alij scripserunt cessent, amplectenda est Bart. solutio in hac nostra lege, si ante acceptum. nu. 1. versiculo. *venio ad versiculum & ideo.* qui recte arbitratur quæstionẽ d. l. seruus. ab hac nostra longe distare, quæstio enim à Iulio Paul. in d. l. seruus. proposita, eo tendit, utrum seruus dånatus eo iudicio, quod cū domino captũ fuerat, cū eo vero finitũ, famosus efficeretur, quod de eius, nõ de domini facto ageretur, & iudiciũ hoc cum infamẽ non reddere, quãuis idẽ sit, respõdet Paulus: quia quãuis ex suo facto, non tamen suo nomine condemnatur, quippe cum initio lis cum eo contestata nõ fuerit: itaque probat idem iudiciũ in heredem continuari, ut patet ibi. *ex eadem iudicio damnatus.* iuxta ea, quæ de continuatione instantiæ in heredem supra adduximus. Quod sane non sufficit, ut stipulatio *iudicatum solui.* committatur: quoniam ut Bartolus noster ait, *licet idem iudicium, tamen non est eadem conditio personæ, quod requiritur, ut hæc stipulatio committatur.* fatetur ergo Bart. & in hoc nostro versiculo. *Et ideo.* instantiam cum defuncto ex sola interpositione stipulationis *iudicatum solui.* captam iuxta d. l. si defunctus. in heredem continuari: quemadmodũ & in d. l.

seruus:

seruus non tamen inde sequi stipulationem hanc committi debuisse, quoniam non sufficit idem iudicium prosequi, nisi & persona stipulatione comprehensa eandem qualitatē retineat, quam stipulationis interponendæ tempore habebat. Vnde sequitur, quod si in d.l. seruus, stipulatio interposita esset, non committeretur, interpositam tamen non fuisse satis constat eò quod actio qua ibi intendebatur personalis esset, & in personalibus actionibus stipulatio hæc non interponebatur, secus in realibus. §. hæc ita. Inst. de satisfactionib. cuius differentiæ rationem paucis ibi, verissime quidem insinuauerunt eruditus Franciscus Hotomanus enūciatione 4. præsius multò Franciscus Balduinus nu. 11. ad fin. Itaque vt quæ iuxta concordiam d.l. si seruus. cum hac nostra in versiculo. & ideo. pertinet, comprehendamus superior Bartoli interpretatio sequenda est, omissa latissima disputatione celeberrimæ illius quæstionis, an & quando lis cum defuncto cæpta in heredem transeat, in cuius explicatione plura I. C. loca occurrebant, præcipuè à nobis supra numero 65. indicata. Verum quia hic non de instantiæ in heredem continuatione, sed de stipulationis *indicatum solui* commissione cum Caio disputamus Accurf. Bartolū & reli

Indicatum solui stipulationi in actionibus realibus, non impersonalibus necessaria.

Dominus Petrus Barbosa celeberrimus. l. C.

quos sequuti, eam missam facimus: libenter sane, eam enim nuper copiose, grauiter, & docte prosequitur doctissimus Lusitanus Petrus Barbosa totius Hispaniæ iuris prudentiæ parës, in Conimbricensi Academia iuris Cæsarei primarij Antecessoris emeriti, & nunc in supremo Regali Lusitaniæ senatu consiliarij, in commentarijs ad titulum. D. soluto matrim. 2. p. sub. l. si constante. 25. §. fin. ex. nu. 15. ad. 30.

sol. tit. solut. matrim. 2. p. sub. l. si constante. 25. §. fin. ex. nu. 15. ad. 30.

69 Difficilius sane est quod posteriori loco supra numer. 66. aduersus versiculum. & ideo. obijciebamus argumentum ex d. l. in causa. 27. §. si ex parte. D. de procuratorib. & his quæ ibi de translatione litis à domino in procuratorem, & à procuratore in dominum diximus, & iuris Consultorum testimonijs probauimus; omnibusque his in casibus stipulationem *Judicatum solui* committi. Quod ut Accursius hic verbo, *Non teneri* dissoluat, nimis anxius est & laborans; quibus, quoniam similis est decisio d. l. Julianus. 11. D. qui satisd. cogan. easque simul & Accurs. & Bartolus disputatut, ne molesta inculcatio vos fastidiat; eas etiam nos coniunctim exponemus.

L. Julianus. 11. D. qui satisd. cogant.

70 Accursius igitur ut earum nodum dissoluat discrimen constituit inter mutationem qualitatis contingentem siue noua mandati datione, siue illud reuoca-

reudicatione, siue iudicij trãslatione cãpto iã
 iudicio, & eã quã ante acceptũ iudiciũ fit. Nã
 que si ante litẽ cõtestatã mutatio fiat, stipulat
 eõ nõ quã cõmittetur iuxta nostrũ tex: qui vt
 sæpius diximus, de ea mutatione quã ante ac
 ceptum iudicium fit, loquitur, vt ex eius ver
 bis constat, tam in principio ibi. *Si ante accep
 tum iudicium, quã in verbi. nam vt committatur. ibi
 non sufficit cum ea persona acceptum esse. &c. & ibi
 atque ita acceperit iudicium; siue etiam prohibi
 tus acceperit. & tãdem in verbi. scilicet non vltimo. ibi
 Deinde vel procurator ab eo datus, vel postquam
 heres ei extiterit iudicium acceperit.* Quoniam
 eõ casu iudicium acceptum cum ea per
 sona, quã eandem qualitatem non habet,
 quam habebat quo tempore satisfactio in
 terposita fuit, aliud est quam pro quo satisfac
 tum est, ideo que fideiussores non tenentur vt
 iam sæpe diximus. Si vero lite cõtestata muta
 tio, siue trãslatio contingat, quoniam tũc
 idem iudicium manet stipulatio committi
 tur, ex d. §. si ex parte. ibi *si trãslatio fiat ne
 que enim potuit transferri lis quã iam cap
 ta non esset. vnde cum lite cõtestata incipiat,
 non antea. l. amplius non peti. §. De rem
 ratam hab. consequens est ceptam iam fuisse
 in d. §. si ex parte.*

*Accurs. d. l. §.
 in §. non
 mo. accurs.
 in d. l. §.*

71
*Accurs. inter
 pretatio re
 iecta.*

Hac tñ Accursij solutio displicuit Bar. & reliquis,

*Dominus P.
trius Barba-
sa celeberr-
mus. l. C.*

liquis, & sanè merito, cum in vtraque distin-
ctionis parte falsa sit. Ecce, in d. l. Iulianus. l. i.
D. qui satisdare cog. ante litem contestatam
mutatio contingit, *Iulianus ait* (inquit *Ulpia-*
nus) *si antequam mandarem tibi ut fundum peteres, sa-*
tis acceperis petiturus fundum, & postea mandato meo
agere institueris, si de iussore teneri, & tamen vides
stipulationem committi, versa vero vice etiã
lite contestata contingente mutatione stipu-
lationem non committi probat *Papinianus*
in d. l. i. § fin. D. quibus modis pig. vel hypo-
the. soluitur, vt constat ex eius verbis ibi. *in do-*
minum iudicio postea translato. Et quoniam non
authoritate tantum, sed & ratione quoq; agẽ
dum est, ratione etiã *Accursium* conuinea-
mus oportet. Nam si mutatio post litẽ conte-
statam contingens, vites stipulationis non
eneruat, vt *Accursio* placebat, quando iam
persona procuratoris, siue defensoris firmata
est in iudicio: longè minus eneruari debet
mutatione ante litem contestatam contingẽ

72

*L. i. C. defen-
sent. & in
terlocut. om-
nium iudicium*

te. Est enim certissimi *† iuris*, litis contestatio
ne cum procuratore facta, ipsum propemo-
dũ dominũ litis effici. l. procuratoribus 22. l.
nulla. 23. C. de procura. Adeo (vt obiter id di-
camus) vt *Seuerus & Antoninus Impp.* in l. i.
C. de sentent. & interlocut. omnium iud. non
videri sibi rationem habere sententiam eius

aiupil

rescri-

rescripserint, qui cum cognouisset inter peti-
torem & procuratorem, non procuratorem,
sed ipsam dominam ditiis condemnauit, cuius
persona in iudicio non fuit: posseque ut re in-
tegra denuo de causa cognosci. Debit enim
iudex in persona procuratoris, non etiam do-
mini siue mandatoris sententiam concipere:
quoniam lite contestata ille rem quodammo-
do nomine exequitur, ut de dolo eius excipi
post litem cōtestatam possit. l. si procurator.
9. D. de doli mali & met. excep. ipseque alium
procuratorem recte dat, quod ante litem cō-
testatam inutiliter faceret. l. quod quis. 8. l. ne
que tutores. 11. ad fin. C. de procur. l. 19. tit. 5.
part. 3. unde fit, lite contestata iudicium à pro-
curatore in dominum transferri, nisi causa
cognita non posse. d. l. ante litem. 16. d. l. post
litem. 17. D. de procur. Ex quibus omnibus
palàm fit, quod cum maior sit mutatio condi-
tionis post litem contestatam, & sic post per-
sonam firmatam in iudicio, quam ante, quem
admodum hoc casu stipulationis vires non
eneruantur, ut aiebat Accursius: ita nec quo-
casu ante iudicium acceptum qualitas muta-
tur, cum longe minor mutatio sit.

Nec proderit Accursio, si ut eū defendas, 73
subtiliter declinare velis Papinianum in d. l. *L. 1. §. D.*
1. §. si. D. quibus modis pignus vel hypotheca *quibus mod.*
pig. vel hyp.
K soluit. *sol.*

soluit. contendēs ibi mutata conditione, siue iudicio traslato, lite etiam contestata, nō fuisse commissam stipulationem, quoniam textus ille non in procuratore sed in defensore loquitur, qui licet nomine domini iudiciū prosequatur, absque eius tamē mādato, vt in protheorijs nū. 8. diximus. vnde cum lōge minus iuris in lite & causa habeat, mirum non est eomutato iudicio, quod cum ipso captum erat stipulationem non cōmitti, & fideiussores, & pignora quæ data erant, non teneri. *b. b. C. de*

- 74 *o* Hæc enim solutio, licet subtilis, ex eo conuincitur, nā quemad modū lite cōtestata iudiciū à procuratore trāsferri nisi causa cognita nō potest, etiā procuratore cum dño, vt iudiciū suscipiat, agere volente, nō dum enim perfecit mandatum. l. si mandato. 45. §. sed si mādato. D. mandati. Ita interdum accidit (quod forsitan aliquis miretur) vt si lite contestata postulet dominus, cuius nomine defensor sine mandato alius extitit, litem suo nomine suscipere, non aliter ipse dominus audiat (vt Modestinus ait in. l. is, cuius nomine. 64. D. de procurator.) nisi causa cognita: cum scilicet ante litem contestatam in

præsentia fuerit dominus, domini enim defensori adsidētis præsentia vim talē habet, vt mandato comparetur, & defensor cui domi-

nus adfuit itō iā pro defensore, sed pro vero
 procuratore habeatur: quod nec accursio,
 nec Bart. suboluit, verbis tamē Iure consulti
 omnino cōgruit: sed rationi quoque ac iuri
 cōsentaneū esse dixerit, qui & in vero procu-
 ratore præsentiā domini, vt & eius ad aduectā
 rium literas, huius esse potestatis didicerit,
 quod Modestinus idē docet in. l. si pro-
 curatorem .65. de procuratorib. vt & si
 postea mutata voluntate procuratorem ef-
 se noluerit, tamen iudicium, quo procura-
 tor expertus est ratum esse debeat.

Sed dices, & non sine ratione, hæc quæ
 proxime de defensore resoluius, non qua
 drare Papiniano in d. l. 1. §. defensor. D
 quibus mod. pignus vel hypotheca solu-
 qui nō d̄ defensore præsenti, vt Modestinus
 in d. l. is cuius nomine: sed de defensore
 absentis loquitur. *Defensor absentis* (inquit
 Papinianus) *cantionem, indicatum solui præ-*
stitit in dominum iudicio postea translato fide-
inssores sob rem indicatam, quos defensor dedie
non tenebuntur: nec pignora que dederunt. Vnde
 facilius ab eo iudicium ad dominum trans-
 ferri potuit, litē iam contestata: quo trans-
 lato stipulatio non committitur propter
 nostræ legis rationem adiunctis latē in eius
 exornatione congestis.

75

77

For ino
 h. d. citatio
 in d. l. 1.
 in d. l. 1.
 in d. l. 1.

l. 1.

K 2 Id

Id tamen, argumentum non dissolvit: quoniam quoad hoc nullum esse inter absentis & presentis defensoris discrimen, probare videtur. l. Titius 76. D. de procuratoribus: ex qua constat non solum lite iam capta, verum & ante eius contestationem interposita ab absentis defensore satisfactione, litis dominum esse; iudiciumque accipere compelli, ut sic tandem rem claudamus posteriore parte distinctionis, qua concedit hic Accursius, mutatione qualitatis contingente accepto iudicio stipulationem committi, expresse impugnari ex d. l. 1. §. si. quemadmodum & prior ex d. l. Iulianus.

77

Vera interpretatio d. l. Iulianus, & nostri textus.

Ex ergo interpretatione reiecta, difficultate d. l. Iulianus. ut interpretes dissolvant mire variat, quorum interpretationibus referendis longissimo commentario opus esset. Quare, ne longior sim, eam sequendam admonco, quae ad Accursio ibi verbo, *Iulianus*. in principio, & in d. l. in causa. 27. §. si. verbo, *committi* & hic verbo, *teneri*, tradita frequentiori calculo ab omnibus probata est: Bart. hic, Numer. 1. Paul. hic & ibi, Iaso. num. 4. Alex. & Socinus nu. 7. Joan. Horoscio. n. 4. Petro Castalio in notis ad illam l. Iulianus. & d. §. si. Nicolao Vigelio lib. 6. Digestorum. capit. 10. causa. 1. except. 4. & qui neminem refert Petr. Fab. lib. singulari semestrium.

stium. cap. 13. videlicet discrimen consti-
tuendum esse inter mutationem procurato-
ris, siue iudicij translationem ex parte actoris,
& eam quæ fit ex parte rei, illo enim casu sti-
pulatio committitur. d. l. Iulianus. d. §. si. hoc
verò non ita ex hac nostra l. *si ante acceptum.* &
d. l. 1. §. fin. D. quibus mod. pign. vel hypot. sol-
uitur. plane hanc Accursij solutionem & in-
terpretationem his iuribus quadrare satis cõ-
stat, ait enim Iulianus apud Vlpianũ lib. 78.
ad edictum. quod si quis antequam ei man-
dem vt fundum petat, satis acceperit petitu-
rus fundum, & postea mandato meo agat fi-
de iussores tenentur. Satis species hæc pro-
bat de actoris procuratore l. C. loqui: quæ-
admodum & ea, quæ ab eodem Vlpiano
proponitur in d. l. in causæ. 27. §. *si ex parte acto-
ris* litis trãslatio fiat. Gaium verò hic, & Papi-
nianum in d. l. 1. §. fin. in rei procuratore &
defensore loqui, certissimũ est, ex toties præ-
stitæ satisfationis, item & defensoris inculca-
ta menciónẽ. Vnde cum tex. in d. l. Iulianus. &
in hac nostra l. *si ante acceptum.* in dissimili, non
in eadem specie loquantur, diversi potius,
quam aduersi censendi sunt, vt recte ibidem
Albericus, & Iaso animaduertunt.

Parum autem nos præstitisse iure dicet quispiam, si inter horum capitũ hypotheseim

78 L. Si ante acceptum iudicium. 7.

Accursij dif-
ferentia ra-
tio inter mu-
tationem ex
parte actoris,
& ex parte
rei.

differentia constituta, eius rationem silentio
inuolueremus: plures tradiderunt hic, & ibi-
dem Accurs. Bart. Paulus Alberic. Raph. Alex-
and. & Iaso. Ea tamen magis arridere vide-
tur, quæ ab Accurs. hic glos. fin. insinuata est,
probaruntque Iacob. de Arc. Petrus de Bella-
perr. Albert. & Iaso. in d. l. Iulianus, ideò con-
tingente mutatione qualitatis, siue iudicij
translatione ex parte actoris stipulationem
committi ex d. l. Iulianus, & in d. l. in causâ. §.
fin. quoniam cum ea mutatio in ea persona
contingerit, quæ satis accepit, præiudicium
aut grauamen inferre non debet ei qui satis
dedit, quod sane non leue esset si prima satis-
datione extincta iterum cogereetur satisfacere:
nec enim eò facile fideiussores promittunt,
nec dati nisi causa cognita reiiciendi sunt, ar-
gum. l. si ab arbitro. 10. D. qui satisfacere cog. er-
go grauamen hoc, iniquaque cõditio ex acto-
ris factò qui mutationem siue translationem
fecit, reo inferri non debet, ex vulgari regul.
l. non debet. 75. D. de regulis iuris. Quod si ex
parte rei mutatio siue translatio contingat,
stipulationem non committi æquum est, ex-
stincta enim iam est fideiussorum obligatio,
qui in eam causam satisfacerunt quæ stipula-
tione comprehensa fuit, quæ tamen sola
qualitatis mutatione alia iam est & diuersa:

87

omnib. nec

nec est quid possit queri actor, cui ex hoc nul-
lum inferitur præiudicium: qui si quos accepit
fideiussores liberatos audit, alios æque ido- 08
neos iterum exposcere poterit, ex regula &
sententia. l. quoties. 6. D. qui satisdare cog.
aliàs sibi imputaturus, si nouam cautionem
non exegit. dict. l. iam tamen. 5. §. nunc videa-
mus in fine. ibi. *quia sibi imputare debet qui talem
defensorem admisit.* supra eodem. Præterea nec
est cur reus hoc casu satisdare recusans audi-
endus sit, cum ea mutatio non ex alieno, sed ex
proprio facto contigerit, qui sane potuit sibi
iniquam hanc, quinimo & deteriorem con-
ditionem inferre, ex sententia d. l. non debet.

Verùm hæc Accursij differentia ratio quã 79
uis admittenda videatur, quo casu à reo pro-
hibitus fuit procurator, ut in principio huius
legis, & in versicul. *sive etiam prohibitus*, in quo
est quid possit imputari ei, quare procurato-
rem suum, pro quo iam satisdatum erat, reuo-
cauerit: non tamen quadrat versic. *Ex idea si is
qui procurator datus est heres exciterit Domino* nec
versi. *vel postquam heres ei exciterit iudicium accepe-
rit.* nihil enim est quod possit imputari domi-
no eo quod decesserit, nullus nãq; mortaliũ,
quamuis in id omnes nati simus, est qui cra-
stinũ sibi nõ polliceatur: & nihilominus hoc
etiã in casu stipulationẽ extingui cõstat ex hac
nostra

nostra lege. Quo argumento ab Accursio discedit Bartolus hic num. i. vers. *ista non est vera.*

80 † Hoc tamen argumentum non tantum est, ut Bartolum ab Accursio separaret, quonia et si reo nihil possit imputari in ve si, *Et ideo*, eo quod decesserit ut Bartolus ait, est tamen quid ei imputetur, quod illum heredem scripserit, quem procuratorem sciebat: quo facto scire etiam debuit eius qualitatem adeo mutari ut stipulatio corrumperetur. Nec obstat si, ut Bartolum defendas contra Accursium replicas, eos etiam quos nunquam testator vidit frequenter heredes institui posse. l. extraneum. u. C. de here. inst. §. fin. Inst. eod. sicque nullum eius factum esse, ex quo culpam arguamus: nam et si ea institutio valida est ex dictis iuribus, non tamen frequens, sed certe insolens, cum eos semper heredes instituere soleamus, quorum merita affectionem nostram prouocarunt. l. nec adiecit. 9. D. pro socio. de qua plura Arius Pinelus in. l. 1. 3. par. num. 60. versic *Probatum secundo.* C. de bonis mater. per suadebisque tibi non difficile, si consideres eum hic fuisse institutum, cui ante testator causas litesque suas agendas commiserat. Discedimus igitur ab Accursio non ob Bartoli argumentum, quod facile declinasti, sed quia vera ratio ex Caio nostro hic extrahenda est. In-

terim autem quidquid Accusio placuit proponendum.

Ergo idem † in d. l. Iulianus. eo verbo. sub
 vers. *Est est ratio.* aliam huius rei esse existimat,
 quoniam cum mutatio ex parte actoris con-
 tingit, proprie mutatio dici non potest: cum
 enim nullum haberet mandatum agere non
 potuit, sicque nullum iudicium fuit, & in-
 de nihil quod posset mutari ex vulgatis, quod
 si postea ratum habeatur ab actore, quod à
 non procuratore suo nomine gestum est, da-
 tumque illi mandatum sit cum gestorum,
 siue actorum ratihabitione, cum huiusmo-
 di ratihabitione retrahatur, perindeque sit
 ac si ab initio mandatum intercessisset, ea-
 dem semper causa videtur, idemque iudiciū
 pro quo à reo satisfactum est, vnde iure opti-
 mo firma manet stipulatio, cum nulla inter-
 uenerit mutatio. Aliud tamē est in reo, cuius
 nomine cum etiam sine mandato quis in iu-
 dicio possit experiri, iudiciumque cum defen-
 sore gestum, & actum iudicium sit, si manda-
 tum ei datum sit, aut eius qualitas alias muta-
 ta, vt quia reo heres extiterit, (vt in casibus
 nostræ legis) non idem, sed aliud iam iudiciū
 est, quam pro quo satisfactio fuit interposita:
 vnde stipulationem extinguere consequens est.

gr

*Alia Accur-
sij ratio.*

Accursus in d. l. Iulianus versic. *sed hæc solu-* 82

L

tio,

rio, sentiens difficultatem ea constituta differ-
 rentiæ ratione non eneruari, in se ipsum argu-
 mentatur: eo quod constet etiam ex parte
 actoris iudicium absque eius mandato agi &
 incohari posse, illudque idem manere si post
 modum mandatum ei fuerit, qui antea sine
 mandato agebat. l. 3. §. stipulationem versic.
sed si forte, sup. hoc tit. comittique eo casu sti-
 pulationem ante mandatum interpositâ pro-
 bat Vlpianus. Vltorius Accursij ratio conuin-
 citur, eo quod non semper mandatum ei præ-
 stitum, qui sine eo in iudicio experiebatur, cū
 actorū approbatione fiat, quo casu ante acta
 inualida & infirma adhuc manent, est enim ut
 valeant ratihabitio semper necessaria, vnde
 cum Accursius velit in d. l. Iulianus non tan-
 tum mandatum, verum etiam ratihabitio-
 nem interuenisse: idque ex verbis Iuliani non de-
 præhendatur, iure optimo Angelus eum hanc
 rationem somniasse ibidem aduertit: & ab ea
 discedit hic Bartolus. Deinde & ex eo Accur-
 sius refellitur, quoniam ex eius sententia mā-
 datum à reo defensori datum, qui absque eo
 illum ante defendebat, retro non trahitur: ne-
 que eum operatur effectum quem habet ab
 actore præstitū, quod tamē falsum est, nā sic cū
 ratihabitio datū fuit siue à reo, siue ab acto-
 re retro trahi, perindeque haberi, ac si ab ini-
 tio

tio intercessisset dubiū non est, ex generalitate vulgaris regulæ. *Ratihabitionem.* 10. in. 6. si absque ea, quæadmodū in actoris procuratore qui sine mādato experiebatur, qualitātē nō mutauit, ita nec in rei defēsores mutare oportet, qđ si dixeris mutari, quæ sit cōtra iuris vniuersa principia differentię ratio ostēdas quæso.

Vnde Bart. hic col. 3. in principio sub eodē n. 1. antiqui Martini aliā differentię rationem adduxit, ideo cōtingente mutatione, siue iudicij translatione ex parte actoris stipulationē cōmitti: quoniā (vt Bartoli interim verbis vtar) ex parte actoris nō potest quis venire in iudiciū, nisi actoris nomine, & ideo superueniente mandato, vel rati habitione retro trahitur, & fingitur negotiū semper ad actorem pertinuisse l. si pulli. 6. §. item quæritur D. de neg. gestis. is enim qui ratū habet, ipse negotiū gefisse videtur. Vnde cum nulla mutatio siue variatio facta sit merito stipulatio cōmittitur. Ex parte verò rei potest quis etiam sine mandato proprio suo nomine admitti, veluti si nouādi animo accedat; atq; ita superueniente mādato cū illud retro trahi nō possit quoniā nihil eius nomine gestū est, maxima mutatio fit, aliudq; profusi iudiciū cōstituitur vnde stipulatio cōmitti nō pōt. Quā Martinirationē, tāquā à se excogitā eruditus quidā huius

83

Martini differentie.

*l. 1. §. defen
sol. D. postu
modi pignora*

8

*si quis in
re pignora*

84 L. si ante acceptum iudicium. 7.

nostræ Salmanticensis Academiæ vii mecum
contulit, contendens maxime quadrare Papi-
niani verbis in d. l. i. §. si. D. quibus mod. pig.
vel hypot. sol. rimabaturque consulto Papi-
nianum posuisse exemplum in defensore qui
nomine suo, non vero domini, litem suscipit,
quemadmodum & similiter Caius noster in
versiculo. *Nam & alias.* in defensore etiã loqui-
tur, ergo cū fideiussores intercesserint pro eo
iudicio quod ipsum defensore, nõ dñm liga-
bat, facta postea iudicij translatione in domi-
nũ, qui iã suo nomine illud prosequitur, siue
eodẽ defensore herede instituto, aut à domi-
no procuratore constituto, quibus casibus
similiter alio nomine lis & iudicium finitur,
aliud iã iudiciũ est, quã pro quo satisfatũ fuit,
vnde nec interpositi fideiussores, nec data
pignora tenentur. Fitque consequens aliud in
procuratore dicendũ esse, qui cū nomine do-
mini iudiciũ suscipiat, nulla postea mutatio
noui mādati interuẽtu, fieri intelligitur. Quæ
noua doctissimi viri excogitatio placuerat
etiã olim antiquissimo Gulliel. de Cu. in d. l.
Iulianus. cuius & Martin. meminit. Bart. hic.

84
Martinus re-
probenfus.

— Sed quod tãtorũ Iuris Consultorũ pace di-
xerim, ea sententia multiplici ex capite con-
uincitur. Primo quoniam etsi contingere ali-
quando possit, vt defensor quis, non nomine
domini,

domini, sed proprio existat, ut eruditus ille vir putabat, veluti si quis suo nomine animo nouādi absentis obligationē & causam, ad iudiciū accedat: (quod tamē ipse ad hęc iura nō agnosco, nec nunc memini me legisse: quini- mo ut audacius loquar, cū defensōrē nō recte eo casu vocari cōtēdā, cū non alienā, sed pro- priā causam nouatione facta defendat.) Papi- nianū tamē in d. §. si non de eo defensore qui proprio nomine litē suscepit, sed nomine ab- sentis iudicium accepit loqui, enixe probant priora verba. *Defensor absentis.* quō respexisse vi- dentur nostrę legis verba. ibi *nam & alias si quis absentem defendens satis dederit, itaque causam agebat defensor in his iuribus citra dñi mā- datū, eius tamē nomine: quod in omnibus de- fensoribus regulare esse admonuimus supra in protheorijs n. 19. contēdūtque omnes qui de verbis iuris scripserūt. verbo defensor.* Mat- thæus Vvesembekius in paraphrasi D. de pro- curatorib. n. 12. vnde idē eius rati habitio pos- set operari, quod quę ab actore fit: nēpe ut res à defensore nomine domini gesta, ab eodem domino rata habita, perinde haberetur, ac si ab eo ab initio facta fuisset. Itē & illud, ut non aliud, sed idem iudiciū esset etiā in dominum translātū. Quod tamen expresse Gaius & Pa- pinianus indictis locis reijciunt, contendē-

*l. 1. §. defen-
sor. D. quib.
mod pignus.*

tes stipulationem non committi, nec fideiuf-
sores, nec data pignora teneri. Quoniã noua
qualitate accedẽte ex superueniente mandato
in nostro versicul. *Nã & alias.* siue trãslatione
iudicij a defensore in dominũ facta in d. §. fi.
aliud iã iudiciũ est. Spopõderũt enim fideiuf-
sores nominatim se iudicium illud soluturos
quod à Titio (verbi gratia) deffensum esset, vn
de cũ iã trãslato iudicio non à Titio, sed à do-
mino defendatur, de cuius diligentia & cura
forsam nõ ita cõfidebãt (adde l. inter artifices.
D. de solutionib.) iniquum esset eos cõpelli.
cum præterea sententia aduersus defensore
lata eum ligaret, accedẽte vero mandato, nõ
cum sed dominum. d. l. Plautius. 61. D. de pro-
curatorib. atque ita perspicue constat iure res-
pondisse Gaium, item & Papinianum stipula-
tionem committi non potuisse. Deinde (vt
conuincam in d. l. i. §. fi. defensam fuisse rem
nomine domini, non proprio) considero trãsl-
lationem iudicij à defensore in dominium fa-
cta, quæ sane nisi domini nomine illud ceptũ
fuiſſet, fieri non posset, iuxta ea quę de iudicij
translationibus grauitè & doctè nouissime
scripsit Petrus Faber libro singulari semestriũ
cap. 13. Vtèrius cõtra Martinum & sequaces
considero, non magis verum esse, quod ipsi
docet, aliud in proçuratore quã in defensore
dicen-

dicédú, quoniá cū domini iudiciú acceperit, & si postea fiat translatio, idem illud iudiciú videtur, & inde fideiussores tenebuntur: id enim expræsse conuincitur à Gaio hic, qui non indefensore tantum, sed & inprocuratore loquitur, & tamé stipulationem corrumpi contendit. Reliquú ergo est Martini & Guielmi opinionem reiiciendam.

Quid ergo in sub obscura re, quod securius sit constitui potest? Audiamus venerandum Iurisciuis parentem, communemque omnium præceptorem Bartolum. is in huius legis commentarijs sub nu. 2. in initio, verissimam putat differentiæ rationem: quia (ecce eius verba) *quando contingit mutatio ex parte actoris, non mutatur ille respectus, cuius respectu fideiussor interuenit. Nam ipse semper promissit respectu iuris, quod est vel erat apud actorem, & siue iudicium exerceatur per actorem, vel eius procuratorem, vel per eius coiunctã personã, semper illud ius actoris in iudicio deducitur. Sed quãdo contingit mutatio ex parte rei, mutatur iste respectus, cuius respectu fideiussor promissit.* Hactenus ille. Quæ Bartoli ratio (vt antiquorum verbis vtar) meo quidem iudicio est mera veritas, & à Gaio nostræ legis authore in omnibus huius capituli exemplis probata, fuitque explicatio Bartoli doctrinæ ex eadem qua I. C. committi, vel non

85

Bartoli Vera
differentiæ
ratio.

com-

committi stipulationem contendit in versic. Nam ut committatur, de qua lato sermone supra ex num. 35. diximus mutationem qualitatis personæ quæ, stipulatione comprehensa est, stipulationem corrumpere, quoniam ea mutatione mutatur etiam respectus cuius causa fideiussores interuenerunt, itaque ut committatur non sufficit cum ea persona acceptum esse iudicium quæ stipulatione comprehensa est: sed oportet etiam eandem personæ qualitatem esse, quæ stipulationis interponendæ tempore fuit. Quam rationem, ut & Bartoli quoque aperiam, ego ex omnibus huius legis partibus sic explico.

86 Ecce, † quando habens mandatum fideiussores dedit, (iuxta Castrensis opinionem, quæ Bartolo etiam hic placuit numero. 2.) aut à domino dati sunt (iuxta Accursij sententiam quam ex l. si ad defendendum 10. h. t. magis probauimus supra,) utroque casu fideiussores dati promittunt respectu illius sententiæ, quæ dominum ligaret, cuius mandato & nomine negotium siue iudiciū agendū erat, ex d. l. Plautius 61. D. de procur. ponere uocatū mandatū, & tunc ut nostri Gaij distinctione utaris necessarium est. Nam aut eiusmodi reuocatio ignorante actore facta fuit, quo casu cum eodē modo sententia dñm liget, quo ligaret reuocatione

non facta ex d. l. si procuratorē. 65. D. de pro-
 curat. cōiunctis late suprā adductis ex nu. 55.
 cōmittitur stipulatio, & fideiussores tenentur,
 quia respectus cuius causa intercesserunt nō
 mutatur, idque est quod Caius in initio ait.
Si ante acceptū iudiciū prohibitus fuerit procurator à
domino, & actor ignorans prohibitū eum esse egerit,
an stipulatio cōmittatur? & nihil aliud dici potest quā
committi. Quod † si actor reuocationem sciat, 87
 adhucq; prohibitū procuratorē sciens cū eo
 agat: quia iam respectus mutatur, lataque sen-
 tentia non dominū, sed procuratorē ligat. d.
 l. Plautius, stipulatio ex Iuliani sententia non
 cōmittitur, cum fideiussores in eū casum quo
 dominū sententia ligaret interpositi essent.
Quod si quis sciens (inquit Gaius nolter) Prohibi-
tum eum esse egerit, Iulianus non putat stipulationem
committi. Idem † quoque probat Gaius in vers. 88
Et ideo, quando procurator heres extitit dño,
 quo casu mandatum quoque reuocatur, cū
 idem rei suæ procurator esse non possit, ut fe-
 renda erat. l. i. C. de sentēt & interlocut. omn. 88
 iudicium. ligabitq; iam hęc sententia eundē
 procuratorem dominum factum, quem tamē
 antea non ligaret, sed testatorem ipsum qui
 eum heredē fecit ex repetita l. Plautius. Nec
 dicas hoc casu sententiam semper ligare do-
 minum, cum dominus etiam procurator sit:

M. Vnde

Vnde idē iudiciū videbatur, sicque qualitatē cuius respectu fideiussores interuenerūt, nō mutatā, quoniā et si ab eadē persona, quæ stipulatione cōprehensa est iudiciū acceptum, prosequutūq; sit: nō tamen ab ea, quæ eiusdē sit qualitatē quæ stipulationis interponendæ tēpore fuit, quod omnino necessariū est, ex nostro I. C. hic. *Nam ut stipulatio.* &c. quippe stipulatione comprehensa fuit persona Titij (verbi causa) procuratoris, iudiciū verò accepit Titius iā dñs effectus, ecce mutationē qualitatis nō paruā. Deinde adiūgere poteris, iniquū esse fideiussores quæ pro eo iudicio intercesserunt quod dñm iam defunctū ligaret, teneri pro eo quod Titium ligat: forsan enim nō sic Titij fidē, ut antiqui dñi sequerentur, sicq; iā vides & hoc quoq; casu respectū fideiussoris mutari, rectissimeq; percipies Gaij sensū ibi. *Et ideo si is qui procurator datus est, heres extiterit dño, acque ita iudicium acceperit, si etiam prohibitus acceperit non committitur stipulatio.*

- 89 Deniq; † & idē etiā animaduertes ex vers. *Nā & alias,* & ex d. l. i §. fi. D. quib. modis pig. vel hypoteca soluitur, quādo quis absentē defendēs satisdederit: nā si postea procurator effectus sit iure fideiussores liberātur, interuenerūt enim pro ea sententia quæ defensorē sine mādato agentē ligaret: vnde cū intercedente mandato nō defensorē, sed dñm sententia teneat

neat d.l. Plautius, sicq. omnino mutatus respectus fuerit, stipulationem fumesce consequens est. Recte ergo Gaius, *Nam & alias respectum est, si quis absentem defendens satis dederit, deinde vel procurator ab eo datur, vel postquam ei heres extiterit, iudicium acceperit, fideiussores non teneri.*

Ergo ex tā lōge petitis iā cōstat, mutationē qualitatis ex parte satis dātis stipulationē semper corrūpere: nō verò si ex parte satis accipiētis mutata fuerit, quæ est Accursij doctrina ab omnibus sequuta, vt suprà admonuimus. Vnde recte idē noster Bartol. infert, præstita satisfactione ex parte actoris, (si quādo ab eo præstāda esset) iuxta Auth. Generaliter. C. de episcopis & clericis. Auth. libellū. C. de litis cōtestatione (quarū tñ decisiones in desuetudinē abiisse Accur. & reliqui cōtestant in. §. sed hodie. Inst. de satis dat.) mutatione interueniente, fideiussores nō teneri, quia mutat⁹ fuit respect⁹ cuius causa intercesserūt: iustaq. hac interpretatione Accur. doctrinā adiuuādā esse.

Quo eodē modo dissoluendū est argumentū posteriori loco ex Vlpiano in d.l. 3. §. stipulationem versicul. *sed et si forte*, supra eodem adductum, quippe ideo ibi stipulatio committitur, quamuis procuratoris, siue agentis qualitas mutata fuerit, quoniam ex parte satis accipientis mutatio contingit, quod satis probāt illa verba, à quibus mādatū nō exigitur, &

92 *L. si ante acceptum iudicium. 7.*

ibi. ni fuerit ei mandatum vel ratum habitum & magis ibi. quod enim eis agere permittitur. &c. Textus

92 *L. licet. 56. D. de iudic.* *D. de iudic.* † autem in d. l. licet. 56. D. de iudicijs. eodem in loco à nobis cum Accursio hic. schol. fi. ad fin. & Bart. nu. 3. contra Gaium inductus, ad rem non pertinet. Nullum enim verbum ibi de stipulationis *iudicatu solui* commissione: sed an lis ab eo, qui cum procurator non esset contestata, si postea dominus ratum habeat, effectum sortiatur: & cum rati habitione, retro res in iudicium deducta videatur, per inde est ac si ab initio mandato domini lis fuisset contestata. Adde, & eum textum in actoris quoque procuratore loqui ut constat ibi. *retro res in iudicium recte deducta videtur.* Unde & si stipulatio fuisset interposita, nihilominus committeretur ex supra traditis.

93 *L. si petitor. 8. b. f.* Superiorem tamen resolutionem, Accursioque & Bartoli communem sententiam difficile nimis reddit Iulius Paulus in l. si petitor. 8. infra. h. t. *si petitor* (inquit Paulus) *post satisfactionem ante iudicium acceptam heres possessori extiterit: extinguatur stipulatio.* Ecce mutationem ex parte actoris satis accipientis stipulationem corrumpere: effectus enim fuit possessor, qui ante petitor erat, ideoque non committitur stipulatio, ex ratione (ut nonnulli putant) huius nostrae legis in versiculo. *nam ut committatur.*

Sed

Sed ego nec eā esse illius tex. rationem, nec
 cum Accurtij doctrinā obesse contendo: de-
 duco enim verū eius sensum ex alio eiudē lu-
 lij Pauli respōso in l. 2. supra eod. *cum lite mortua*
 (ait ille) *nulla res fit: ideo constat fideiussores ex stipu-*
lata iudicatum solui non teneri. atque ex alio Vl-
 pianī in l. cum quæ rebatur 13 §. proinde in-
 fra eod. ubi docuit finita lite, ad quam defen-
 sio erat necessaria, vel solutione, vel trāfactio-
 ne, vel acceptilatione, vel quo alio modo cō-
 festim evanescere stipulationē. Ergo cū in d.
 l. si petitor. possessori petitor heres extiterit,
 aditione confusa fuit actio, ex vulgatis. Un-
 de stipulatio necessaria non fuit, nequis pro-
 se sibi fideiussores de iudicato soluendo de-
 disse videretur. pro eaque causa & lite, quæ
 iam extincta erat: conducit t̄ textus in l. si
 cum hominem. 34. D. de fideiussorib. ubi
 idē Vlpianus ait, quod si ego à te seruū pete-
 rē, & tu eū defendēs satis dedisses de iudicato
 soluendo, mox decedens eundem seruū here-
 dem scripsisses, isque meo iussu heredita-
 tem adierit, stipulatio evanescit, quoniā vt re-
 cte Accursius ibi, per seruū tibi heres existo,
 sicque cū principalis obligatio extinguatur,
 accessoria quoque extingui debet.

94
L. si cum ho-
minem. 34.
D. de fide-
iussor.

Restat itaque iam verissimam esse rationē
 à Gaio hic scriptā quacūque qualitatē perso-

211

nã, quã stipulatione cõprehẽsa fuit, mutatio
 ne contingente stipulationẽ nõquã cõmitti
 ex qua & si plura inferri possent, ea tamẽ quã
 vtiliora sint vobis proponã. & in primis illud,
 quod cũ argumẽtũ de personis ad res validũ
 iure nostro sit, textus. in. l. qui furere. 20. vbi
 notarũt Bald. & Alber. D. de statu hom. l. si
 quis filio exheredato. 6. §. ergo. D. de iniusto
 rupto, irritoque fact. testã. l. si quis inquilinos.
 112. §. si ita legatũ. D. de legatis. lib. 1. Paul. cõf.
 224. quemadmodũ in hac nostra lege muta-
 tione personã, siue qualitatis eius corrũpitur
 stipulatio, *iudicatum solui*: mutatione etiã actio-
 nis, siue causã fumescet. l. cum quãrebatur.

L. 13. §. si
 fuero. b. t.

13. §. si fuero. infra eodẽ. Vbi stipulatione su-
 per vna re, actione ve interposita, si deinceps
 actor aliã rẽ petere, vel alia actione vti cõper-
 rit, nõ cõmittitur. quod idẽ docet Vlpia. in. l.
 nõ ab iudice. 64. §. si quis alio. D. de iudicijs.

L. non ab iudice.
 64. §. si quis.
 D. de iudicijs.

*ibi non committetur stipulatio, quia de alia re cau-
 tum videtur.* & sane recte, nam qui aliam rem
 incipit petere, alia ve actione vti, nouam cau-
 sam iudicij inducere videtur, vt est expresse
 cautum in. l. cum quãritur. 12. cum duabus se-
 quentibus. in. l. si is qui. 25. §. si. in fine. D.
 de excep. rei iudicat. l. neque ad exhiben-
 dum. 3. *ibi quia mutatione legis alia res esse incipit.*
 C. ad exhibendum. vbi plura adducit Accur-

fius

fius verbo, *luis. l. hereditas. 3. C. de pet. hered.*
 ergo fideiussores non tenebuntur ex late ad
 nostrum tex. animaduersis.

Secundo infero nostri tex. sententiã non solũ
 procedere vbi personæ qualitas, siue causa
 mutata fuerit: verũ & quãdo eadẽ persona, ea
 dẽque qualitate manente, eius animus muta-
 tur, & nõ eodẽ proposito, & ex eadẽ causa ad
 iudiciũ quis accessit, quo fuerat cũ stipulatio
 interposita fuit. l. 3. §. sed quod de tutore. vers.
sed & siquidem. sup. h. t. vbi si quis tutor cũ esset
 a res pupilli administrandas nõ rãquã tutor
 accessisset, puta quia ignorabat se tutore esse,
 vel ex alia causa stipulationem nõ cõmitti res-
 ponderet Vlpianus qui statim in. §. si tutor. idẽ
 hoc cõfirmat, vbi tutor ex ea causa egerit, quẽ
 ad administrationem eius non pertinebat.

Vlterius hinc infero explicationẽ ad tex.
 in. l. 2. §. si. D. de administratione tutor. quo in
 loco ax Marcelli sententia Vlpianus etiam
 docuit, fideiussores à tutore, qui pupillum de-
 fendebat de iudicato soluendo datos libera-
 ri, & stipulationem quam interposuerant ex-
 tingui, si tutoris conditio mutata fuerit, vel
 quia tutor esse desierit, vel quia pupillus ab
 hereditate, cuius causa lis orta, & iudica-
 tum solui cautio à tutore interposita fuerat,
 abstinuit: qui sane textus nimis ad nostri ex-
 orna-

L. 3. §. sed
 quod. h. t.

97
 L. 2. §. si. D.
 de administ.
 tut.

82

l. 1. §. 1.
 D. de iudic.

ED 207

ornationem conducit, licet Accursius ibi verbo, *satisdedit*, putet eum accipi non posse de *iudicatum solui*, cautione, eo quod eam interponere non sit cogendus tutor. l. 1. §. sufficit. D. illo tit. ibi. *Nec cogendi sunt tutores cauere ut defensores solent*, quoniam licet non cogatur, potuit tamen interponere, maximè cum rem sui periculi non faceret: vt magis cordate præsentit eiusdem paragraphi glossa in casus positione: & insinuat Vlpianus, qui cum in principio illius legis docuisset ex condemnatione facta in pupilli negotio, actionem iudicati in tutorem non dandam, postea in eo. §. fin. vt illud sine dubio esse ostenderet ait, non solum eo casu procedere, sed & illo quo tutor de iudicato soluendo satisdedit, quoniam mutatione causæ contingente non solum ipsi, sed & eius etiam fideiussoribus subueniretur, ex nostri Gaij ratione: quæ tamen ibi non suboleuit Accursio.

98 Deinde, quod iam in prothæorijs admonui sub nume. 16. quoniam mutatio nulla maior est, quàm quæ noui iudicis interuentu contingit, contendo iudicis persona mutata, cuius respectu *iudicatum solui* cautum est, stipulationem non committi. l. 3. l. cum apud 20. h. t. l. non à iudice. 64. §. fin. D. de iudicijs; coniuncta prima glossæ interpretatione. ibi. quæ illa

verba.

Yañez Parlad. lib. 2. rerum quotid. cap. si. 3. p. 6. 15. nu. 8. Tyberius Decianus. cōs. 1. nu. 173. lib. 3. Iacob. Menoch. cons. 119. nu. 16. & cons. 246. in. 9. Petrus Grego. 3. p. syntagmat. lib. 24. cap. 4. nu. 15.

100

*Iudicium sol-
ni fideiussor-
res an exe-
cutionē pa-
tiantur.*

Restabat inter alias utilissima etiam alterius questionis disputatio, quam in iuris sancti sententia involvo: quippe, in quantum teneatur fideiussor de iudicato solvendo, & an sententia contra eum lata absque nouo processu & lite, ut nostri loquuntur, executioni mandari contra eum possit: Accurrit verbo. *Perfoluere*. in h. C. de usuris rei iudic. arbitratu posse fideiussorem, post condemnationem rei principalis sine alia condemnatione, & absque discussione alia bonorum, transacto tempore solutioni, & executioni concessio, ad solutionem cogi, quia statim atque iudicatum est, id est quando sententia transfuit in rem iudicatam, stipulatio *iudicatum solui* committitur. L. si a colonos. §. 9. §. fin. D. de fideiussoribus l. 1. sup. h. t. l. fin. C. de executione rei iudicatae (sic supplenda est Accursij) glos. dict. verbo. *perfoluere*. glossa similis in c. 1. de iniuria & dam. dat. lib. 6. sequitur Bar. in d. l. 1. supra eodem explicat copiose. Baldus in l. 2. §. in fideiussore, ubi late ceteri. D. qui satisf. da. cog. disputat Gui. Papæus. q. 26. ubi in eius additione plura accurate Stephanus, Ran. &

ita iu-

ita iudicauit senatus Parisiēsis ex alijs referēte
Petro Gregorio 3. p. syntagmatū lib. 24. cap.
4. n. 13. Milleloquiū iuris. ca. 268. Alex. cons.
131. lib. 2. Corneus. cons. 211. lib. 3. Rebuff. 1.
tom. tit. de literarū oblig. glo. 3. arti. 6. n. 33. Iu
lius Clarus lib. 5. recept. sent. §. si. q. 95. elegan
ter Bartol. Socin. cons. 91. vol. 4. ex nostris gra
uiter & docte doctissimus Roder. Suarez in.
l. post ré iudicatā. ad legē Regni. casu. 9. & in
d. l. 2. de los *Emplazamientos*. §. *Sed pone quæstionē*.
n. 6. & vtrobiq; diligēs ei⁹ additionator Iaco.
Vald. Ioan. Matien. in. l. 10. tit. 16. li. 5. nouæ re
cop. glof. 1. n. 30. quāuis, vt ea sentētia proce
dat necessario renūciationē beneficij excusio
nis requiri, ex alijs cōtēdat (vt neminē nō refe
rā) Ioan. Yañez Parladorius lib. 2. rerum quo
tid. cap. fi. 4. p. §. 7. nu. 6. eos videbitis.

Habui hæc, quæ tumultuario hoc tēpore vix
potui inuenire, disponere & contexere pro
huius text. enarratione; ea qualiacūque sint
æquo animo accipite. Audistis etiā & quæ no
stri cōpetitores auditoribus suis dictabāt, quæ
alijs præstēt vestrū erit iudiciū. Valete & viui
te sælices. ex nostro Musæo. 23. Nouembris.
anno. 1600.

Antonius Pichardus Vinuesa
V. I. Salmanticensis Doctor.

D. Petrus Lanchero de Figueroa Doctori

Antonio Pichardo Vinuesa

Quo desiderium, sola que publica

Tenere uelias exposuisti rapit

Finem perpetuo pone laboribus,

Quos laus prae dicat ultima.

Magnis nobilitas secula fructibus

Partis ingenio, sed cupis impigar.

Nullis parcere curis, ne in arduis

Sis praestantior omnibus.

Hac sunt, quae superant nomen, & hostium

Multorum titulos, nam tua plurimos

Virtus conciliat non docilis, pax

Doctorem tibi comparat.

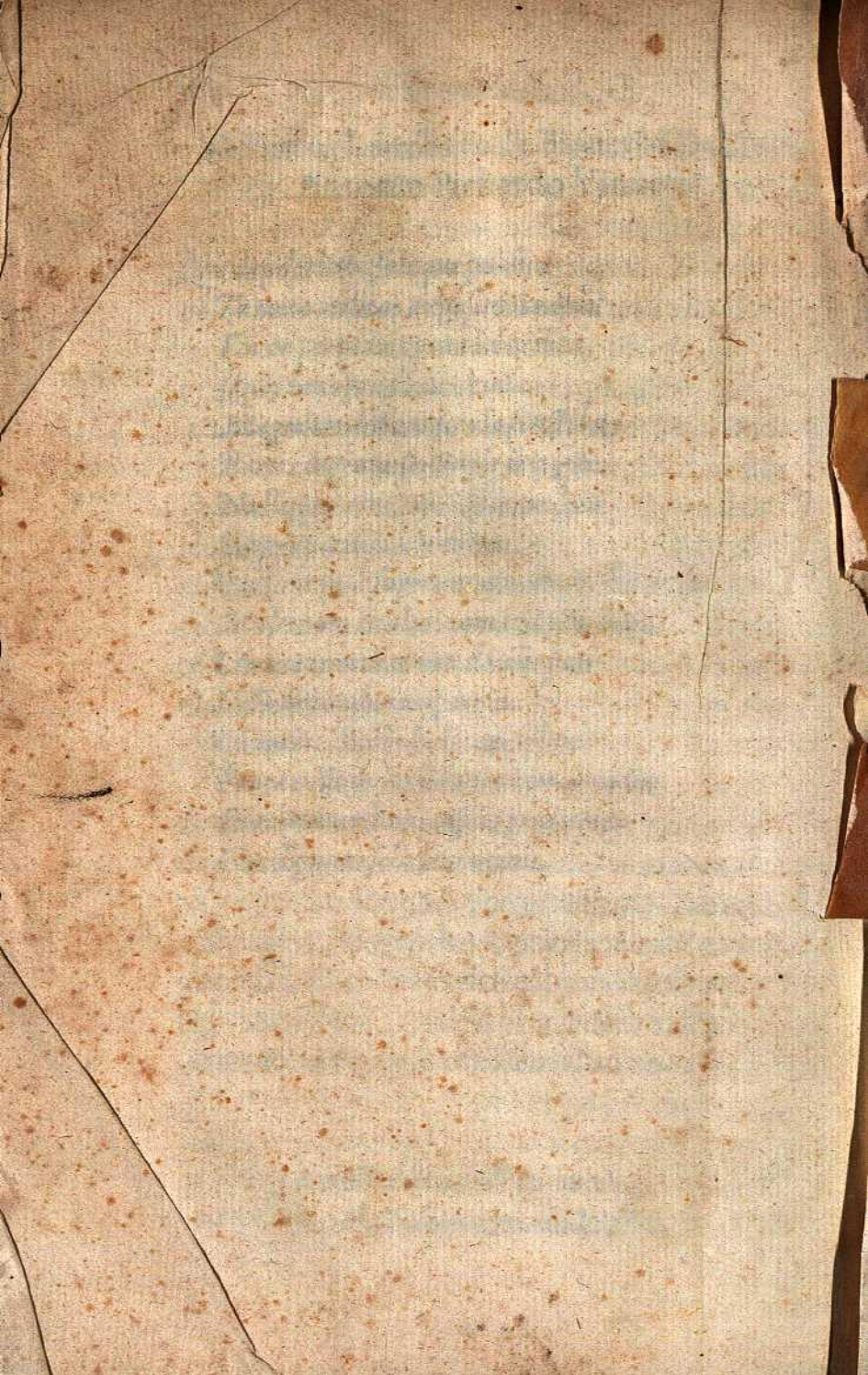
Certam studijs ludis inani bus

Procax dum meritis vincitur annulus

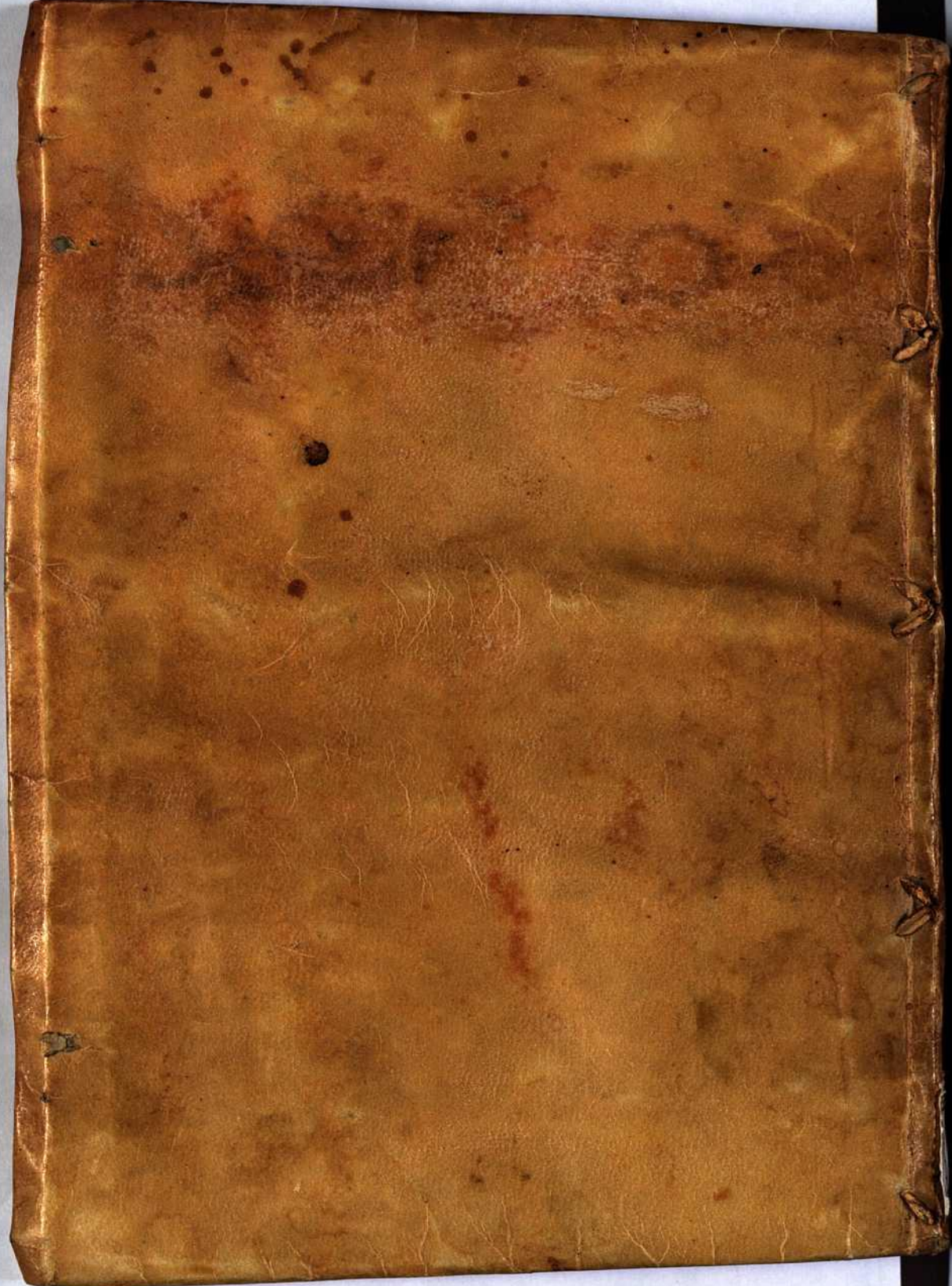
Et te muneribus a consola principem

Hac dignum schola sancimus.

19

LIBRO
DE
CANTOS
DE
LA
CATEDRAL
DE
SANTA
MARIA
DE
LEON

CAJA
2-28